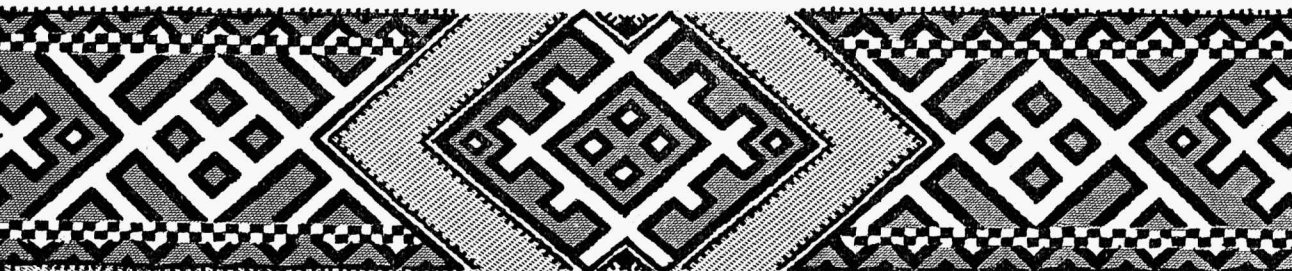

NR. 3 1939. III AASTAKÄIK MÄRTS

Haanja maanoored alustavad suisarétke Munamäele.

„Tõusev Nooruse“ käesoleva numbriga saadetakse tasuta kaasa raamat „Viljapuude standardsortimendid“ neile 3500 ajakirja tellijale, kelle tellimised saabusid talitusele esimeses järjekorras. Hilisematele tellijatele pole kahjuks võimalik raamatut saata. TOIMETUS.

Eesti Paberi A-s.

Tallinn.

Oma seemnekasvatusest
hästi danevaid
lillede, tera-, aed- ja juur-
vilja, ristikute ja kõrsheina

SEEMNEID

aianduse- mesinduse tarbeld,
taimekaitsevahendeid ja oma
puukoolide saadusi soovitab

Eesti Seemnevilja Ühisus.

Peakontor: Pärnu mnt. 2 (end. Valli 6). Telefon 426-36.

Aianduse-osakond: S. Tartu maantee 37.

OSAKONNAD JA ESINDAJAD IGAS LINNAS

TÕUSEV NOORUS

Nr. 3. 1939

PÖLLUTOOKOJA VALJAANNE

III AASTAKÄIK

Noorusele.

Ma austan su suruvat rammu,
kui porri kõik virila taod.
Ma jälgin su karimatut sammu,
kui mägedel silmist kaod...

Sa avad aegade uksed
ja riivistad saatuse eest...
Ning sinu südame-tuksed
on mehes, kes tunnustab meest!

Kes masendaks pää sul norgu,
kes hääbuvaks teha sind saaks?
Sa mäed süngitad orgu
ja orud teed päikese-maaks.

Enn Uibo.

Mehised mehed.

On mehised mehed kui raksuvad lained,
mis rannalt rannale sõidavad.
Raudsõrmiga rebivad ahelad, painad, —
teekonnal kõik raskused võidavad.

On mehised mehed kui äikesepilved:
neil silmin välgud ja südamen torm.
Ent siiski täis päikesehelki neil ilmed
ning taevani kerkiv neil tegude-torn.

On mehised mehed kui põhjamaa tammed:
nad murduvad, aga ei painuta end!
Ja kuigi kord mullaks saab latvadesamet, —
neid igavest' mälestab kotkaste lend.

Enn Uibo.

Tõllusulasest ~ talupojani.

19. märtsil sai 57 aastat C. R. Jakobsoni surmast. Me ei suuda kujutella, kui võrd suur on olnud tema elutöö tähtsus mitte ainult eesti põllumehele, vaid tervele eesti rahvale rahvustunde ja vabadusjanu õhutamisel ja sellele konkreetsele kuju ja vormi andmisel. Carl Robert Jakobson oli äärmiselt suur optimist, unistaja, aga jäljluures suurimal määral ka teoinimene. Temal oli väga tihe kontakt maaga.

Põllusulasest — talupojani, nii võime lühidalt iseloomustada C. R. Jakobsoni aega, suurel määral ka Jakobsoni tööd.

Jakobson sündis veidi vähem kui 100 a. tagasi. Ta oli tegev mitmesugustes elukutsedes. Koolmeistrina, kooli-, aja- ja ilukirjanikuna on ta kõigile tuntud. Siin meie ei peatu tema tegevuse selle osa juures, vaid vaatleme Jakobsoni kui põllumeeste ja eesti rahva juhti. See on põhimõtteliselt viimased 12 a. enne Jakobsoni surma s. o. Jakobsoni osa põllumeesteseltsides. Tartu Eesti Põllumeeste Selts asutati 1. märtsil 1870; 1870. a. sügisel asutati põllumeesteseltselt Pärnus; 1871. a. asutati Jakobsoni eestvõtetel põllumeesteseltsid juba Viljandisse ja Võrru.

Põllumeesteseltsides Tartus, Viljandis ja Pärnus on Jakobson annud oma parima. Paljudel koosolekudel sõnaga, koosolekute vahel aegadel „Sakalas“ sulega ja oma Kurgja kodutalus teoga on ta olnud põllumeeste juht ja „eestöötegitaja“ selle sõna parimas tähenduses.

Siin on ta otse raiunud oma põhimõtted eestlaste pähe ja südamesse. Jakobson oli võitleja eesti rahva ridades eestluse eest. Kes sellele oli vastu — olgu ta eestlane või muulane —, see oli ka Jakobsoni vaenlane ja see sai armutult pihta. Jakobsoni kui võitlejat iseloomustab K. Liidak oma raamatus „Kas tunned maad“: „Selles miljoos ta töötas, võitles, lahing lahingu otsas. Võitles pimedusega, võitles rahva orjavaimuga, võitles ülekohtuga, võitles ainelise viletsusega, võitles kahepaiksusega ja kõhklemisega, kartmatult sammus loitva, argadele otse pimestavalt lõkendava tõrvikuna rahva eesotsas, kuni ta enneaegselt, nii varavara hauda varises, vastsündinud eesti rahva abitu vaeslapsena maha jättes.“

Jakobson oli koolmeistriks Peterburis ja ametis kodumaalgi. Äkki ostis ta Kurgja talu ja hakkas põllumeheks. Selle sammu põhjendusi on otsitud Jakobsoni elulookirjutajad ja nad ei ole seda leidnud. Miks? Selle kohta arvab K. Liidak, et sellepärast, et need elulookirjutajad ei ole olnud ise põllumehed. Õigusega väidab ta, et Jakobson on armunud maasse ja põllumeheesse. Jakobson on näinud põllumeest, kes on jõuline ja visa, kes ei paindu tuultes, kes mõtleb ja alles siis teeb. Ta maarmastust leiame juba koolmeistrina kirjutatud raamatus „Teadus ja seadus põllul“: „Maa, mille peal meie kõnnime, on ka ühtlasi meie ema, kes meid kõiki toidab ja katab, ning lõp-

matas külluses kõik seda meile annab, mis elu tarvituseks ja saagiks vaja on. Maa õnnistust tema käest äravõtma ja teda harima, et see õnnistus ennast ikka jälle uuendaks, see on kõige esmalt põllumehe toime.“

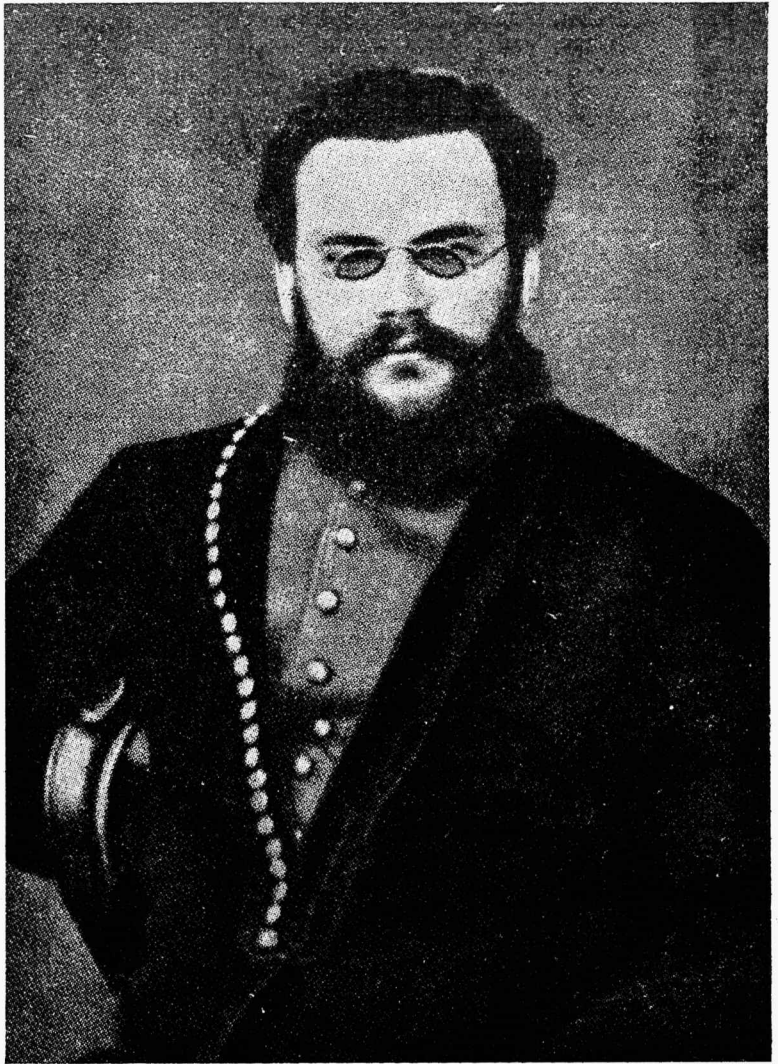
Ja edasi: „Ju vanast ajast saati ei olnud talupoja seisus ükski auväärne ja tähtis seisus, vaid teda peeti ka üheks õnnelikuks seisuseks. kes kui prii mees oma enese püüanduse peal elab, oma suguvõsaga oma enese põldu harib ja karja kasvatab, oma enese leiba sööb, loodusega elades oma südant ja vaimu priskelt ja tervelt alleshoiab ja oma töö õnnistuse üks Jumala käest teab tulevat, see võib küll üks rahuline ja õnnelik inimene olla. Üks õige talupoeg on üks neist kõige õnnelikumatest ja vabamatest inimestest; aga ta peab siis üks õige talupoeg olema...“

„...Jumala tänu ja kiitusele kutsub teda terve loodus tema ümber, kellega ta elab. Kuldne hommiku päikene, kes tema päevaliku töö peale maha valendab, lindude kiituse laul põllu peal, vilja rõõmus kosumine, õhtune säntendav taevastäis looduse ilu, südant kosutav lõikus, terve aastane õnnistus. Õnn selle inimesele, kes seda looduse vaikset kõnet mõistab.“

Et ta ka tegeluses sai tunda seda „maa õnnistust“, sellest annab tunnistust J. Pärna: „Peale isamaaliste tööde leidis Jakobson veel aega ka siin kodus oma lillepeenarde ja kodulindude eest hoolitseda. Tal olid Kurgjal terved hulgad mitmesuguseid seltsisid anesid, partiseid, kanasid, kalkunisid, tuvisid ja Jumal teab mis veel kõik, ka kurgi ja metskitski ei puudunud. Siin oleksime pidanud meie kord Jakobsoni nägema, kus ta rõõmsasti südamlikult naerdes üle õue sammub, tervest lindude riigist pealaest jalatallani ümber piiratud, kes temaga nii ära harjunud olivad, et tema pää ja õlgade peale lendasid ja ennast kinni laskisid võtta; ehk jälle teda oma lillepeenarde juures, neid istutamas, umbrohust puhastamas ehk kastmas; või veel oma teaduslikult sisse seatud mesipuu aias tundide kaupa istumas ja nende eluviisi vaatlemas.“

Jakobson pööras oma päätähelepanu põllumehe arendamisele. Kuni Jakobsonini oli põllumeesori, et töösulane, keda häbeneti ja kes ise oli õnnetu oma seisuses.

Jakobson ise lausus: „Vanal ajal tähendasid talupoeg ja üks pesemata ropp inimene üht ja sedasama.“ Põllumehe enesetunde tõstmiseks astus Jakobson agaralt välja. Ta seadis üles kolm põhinõuet, millele iga õige põllumeestalupeeg pidi vastama ja ta ei väsinud kunagi nende põhimõtete kasuks töötamast. Eelkõige pidas ta põllumehe nõudeks ja vouruseks „ühine ja ühtne südant ja üht otsekoheselt liikumist.“ Siin mõtleb ta aukartust looduse ja Jumala vastu ja edasi: „Talupoja majas

C. R. JAKOBSON.

ei ole uhkete asjade toredust ja talupoja riides tühja moodukõrkust tarvis. Puhtus ja hea kord on nende kõige ilusam ehe. Kui kasinuse viis ühest talust hakkab ära kaduma, kui talupoeg söögis ja joogis, trahteris käimises ja prassimises, uhkete majariistadega ja riietega linnarahvaga ühe järje peale tahab tõusta, siis tuleb tal pea mure ja kitsik olemine kätte, ja terve tema talitus saab sest häda tundma. Asjade ostmine, mida mitte hädasti tarvis ei ole, sunnib pärast neid müüma, mida tarvis on.“

Järgmisena nõuab ta põllumehele „puhtust ja korda“: „Ilma hea korrata ei ole ühelgi talitusel kestust, kõige vähem veel põluasjandamisel.“ Ja edasi: „Paraku on ka veel meie ajal talupoegi, kes ennast selle vanasõnaga trööstivad; tööst sopane ei ole autusopane; ning mõnes kohas kannavad nad nädalad otsa

elaja sõnnikuga ärareostatud riideid seljas, ja ei hoiä oma elumajasid paremalt, kui sea lautasi. See on üks nurjatu ja laisk olemine. Üks õige talupoeg nõuab valjusega puhtust taga igas tükis. Pruugitud riista ei seada ta mitte puhastamata, ja lagunenu riista mitte parandamata oma paigale; ta hoiab oma laudad ja loomad, maja ja tänava ning kõige pealt ka oma enese ihu ja riided puhtuses ja heas korras. Õnneks sellele mehele, kes ju noorest põlvest saadi hea korra ja puhtusega on harjunud.“

Kolmandaks nõudeks on „usinus“: „Tee tööd, nagu ei aitaks palve midagi, ja palu, nagu ei aitaks töö midagi.“ Usinusele lisab ta juure veel mõistuse ning võtab selle kokku: „usinus ja ravitseja meel, mis käib tubli põllumehe juures üle kõige.“

Need Jakobsoni põhimõtted ja seisukohad võeti väga suure hulga talupoegade poolt omaks, sest et Jakobsonil oli suur mõju. Egas muidu tol ajal oleks saadud ehitada ainult vabatahtlike annetustega nii suurt maja, nagu on Viljandi Põllumeeste Seltsi kivimaja; egas muidu vallanud kõiki otse masendushoog Jakobsoni surma puhul, mida iseloomustab K. Liidak: „Nagu oleks päike taevast kustunud, nii rabas see tugeva, täis elujõudu 40-aastase suure juhi ootamatu surmasõnum Eesti rahvast. Rabas nii laialt, nii sügavalt, nii vapustavalt kui ei ükski muu sündmus kunagi varem ega hiljem kuni tänapäevani. Nii ootamatu, nii võimatu, nii uskumatu, nii lõpmatu ahastav oli see — üheainsa inimese surmasõnum.“

Kui küsiksime, mis oli see, mis tegi Jakobsoni nii austatavaks ja andis talle nii ilma ühegi seaduse ja valimiseta suure rahvajuhhi nime ja seisukoha, siis peame küll vastama, et selleks andis põhjuse Jakobsoni avar ja aus iseloom, ta kõige sügavam isamaa- ja eestlusearmastus, ta teovõimsus ja sirgjoonelisus ning julgus. Arg mees ei oleks sõandanud õelda mõisniku käskjalale, kes teda mõisa kutsus, et „mõisast koolimajani on niisama palju maad kui koolimajast mõisa.“ Meeldida tahtja mees ei oleks oma erakonnakaaslasel kirjutanud nii, nagu kirjutas Jakobson ühele „Sakala“ lugejale: „Teie kirjutate, et nelja tõise mehega „Sakalat“ peate ja soovite, et meie paksema paberi võtaksime... paber kuluda näppude vahel ära. Kas teie oma paari kopiku eest ei soovi, et meie oma ajalehe pargitud hobuse naha peale laseme trükkida, et pärast, kui kõik lugejad läbi on lugenud, igaüks veel pool tosinat saapaid saaks. Teie kirja peale ei tea ma teile paremat nõu anda, kui et igamees teist ise oma ajalehe peab, mis selle läbi vist ilma

kuluta korda võite seada, kui aastas paar korda vähem kõrtsi lähete.“

Kõrtside kohta on Jakobson oma seisukoha veel teravamini avaldanud: „Nüüd ma küsin: mis aitavad meie suured kulud koolide eest ja nende ehitused, kui meie seas majad on, kus noored inimesed roojuse ja kiimaluse peale avalikult välja õpetatakse? Mis aitavad need palukesed, mis ühed ja teised mõisnikud meie koolide eest ohverdavad, kui tõises kohas kulbiga tagasi võetakse, mis lusikaga on antud? Ja mis meie sellest peame mõtlema, kui meie armsad kirikherrad Aleksandri kooli vastu kõigest hingest seisavad, aga nende ligidal ja kiriku teenistuse ajal need suured koolid ilma keeluta oma tööd teevad, keda kiriku kõrtsideks nimetatakse.“

Jakobson oli valmis jätma isiklikud majanduslikud hüved ja nõudis seda ka teistelt, kui seda vajas õige asi. Nii lõi ta ühe kibedama lahingu põllusulaste — senipüsinud tööorjade, peremeeste-orjade — seisuse kaotamise kohta. Ja ta võitis, kuigi suur enamus peremehi oli selle vastu. Suure sisemise veendumusega kaitses Jakobson seisukohta, et praeguseni püsinud põllusulaste seisus on häbiiks vabale rahvale. Ja Jakobsoniga ühinesid lõpuks kõik koosolijad (Pärnu E. P. S.-i protokoll 14. dets. 1875). Nii näeme, et Jakobson oli mees, kes murdis ja juuris lõplikult orjapidamise mõtte välja ka meie oma rahva ajast, kes hävitas põllusulaste seisuse. Jakobson kaotas mõtlemisviisi, mis omane põllusulastele ja tõi asemele mõtlemisviisi, mis omane vabale talupojale. Nii võime küll õelda, et Jakobson tegi põllusulastest talupojad

Edasi tuli Eisenschmidt, kes tegi talupoegadest peremehed. Selle mehe elukäiku ja tegevust vaatleme aga edaspidi.

Õdak.

(Setu murdes.)

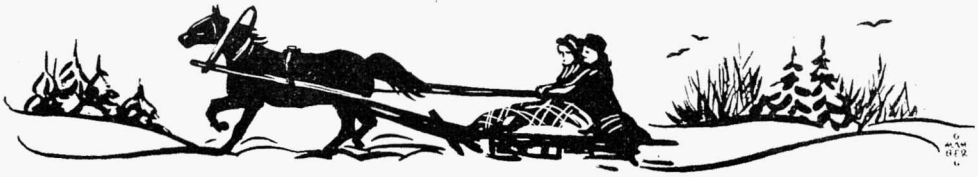
Õdak oll, jo süttu tähti,
kui mu naabri tallo kästi,
posti perrä läbi üü.
Keväjäne kerge kahu
es' saa sulgu ajasuud
ega keelda urbõ aamast
pervepäälset sarapuud.
Külan tuld es läita keski
oll' nii maarjapääva aig,
Mäe pääl vana tuuleveski,
uudse rüäst nägi und.

Suu puul uigas taivasikk.
Lätsi üle tutvva raja,
kadajatse karjamaa.
Mitu kõrd ma siit küll käünü,
mitu kõrd viil minna saa?

Tuu' kes kõrd siin kütüst tegi,
kütüst tegi, leppi ragi,
kodos' tuul nüüd Ristimägi.
Tuu' kes kord siin karjan käünü
jo kui nekrut ära läinü.

Mets om' täüs kui tasast juttu,
aasta läinu imeruttu,
pisaraid neil pallo peon.
Mis neist pisaraist küll tettäs,
kohes neid ka kirja pandas,
millal täis saa' nende mõöt.
Üü om' ümbre tsõõri tumme
üle veski, üle maja
üle urvan lepäpuu
taivatähist valge kruun.

Rukkiluste.

Kevadiselt...

Hobune saani ees sörkis tasast sõitu. Ega keegi teda sundind selleks, üsna omast meelest jooksis. Päike paistis soojalt, tee oli libe ja koorem kerge — mis viga nii joosta — otse nauding! Ka Mardo, toetudes pulkadest seljatoele, ohjad lõdvalt peos, nautis ilusat ilma, milles oli tunda endeid saabuvas kevadest. Teel läks eespool üksik jalakäija — naisterahvas. Kuuldes hobuse liginemist vaatas vilksti tagasi ja astus teelt kõrvale, et sõitjat mööda lasta. Mardo märkas teda alles siis, kui olid kõrvuti. Hetkega rebis siis ohjad pinguli: „Tpruu! Teie Helgi, kas soovite sõitma tulla?“ küsis õhinal.

„Kui lubate?“ naeratas punapõskne tüdruk vastu.

„Kui juba kutsutakse...“ — „Eks siis pea tulema“.

Ja tüdruk istus saani, Mardo kõrvale. Hobune alustas taas endist sõrki...

„Ilus ilm täna,“ alustas Mardo juttu, „üsna kevadine.“

„Jah, suurepärase jalutamiseks,“ nõustus tüdruk.

„Kahju, et rikkusin teil selle lõbu,“ arvas Mardo.

„Ah nii, aga ka sõita on ilus...“

„Kust teie teekond tuleb?“ huvitus Mardo hetke vaikuse järele.

„Õmbleja juurest.“ — „Nii, muidugi kevade saabudes on ju daamidil esimene mure uus mood ja...“

„Pilgake nüüd. Aga kui kogu loodus end ehib, kas siis meie halvemad peame olema?“ arvas tüdruk koomiliselt tõsisena.

„Ei-noh, teil on õigus,“ nõustus Mardo alistuvalt, „ja ega ma pilganud, nentsin vaid tõika, — moodsas keeles üteldult.“

„Nii, keeles ajate moodi taga, aga rõivastuses peate moodi patuks,“ oletas tüdruk.

„Ei sugugi,“ vaidles Mardo vastu, ning viies jutu kõrvale, küsis: „Vajate ikka õmbleja abi, ise ei teotse selle tööga?“

„Koduseid rõivaid teen,“ seletas tüdruk, „aga paremaid ei usalda. Olen liiga kärsitu viimistlevaks tööks. Ja üldse — mulle nagu sobib rohkem väline töö.“

„Teist saaks hää perenaine.“

„Et olen nii kärsitu? — Ärge ütlege komplimente,“ tõrjus tüdruk.

„Oo ei, nendin vaid tõika.“

„Soo, siis nendin mina, et teist saab hää peremees.“

„Mille poolest?“

„Hoolitsete hästi hobuste eest — loom nagu liarull rakkes,“ seletas tüdruk.

„Aga võib-olla on see teiste söödetud...“ kiusas Mardo.

„Ei usu, kas teised annaksid teile siis hobust sõita, ja päälegi on teil veel teinegi peremehe-omadus.“

„Ja see on?“ — „Seda ma ei ütle, pahandate.“

„Ei pahanda, ütlege ikka.“

„Hää küll, ütlen siis, kui lahkume.“

„Tehtud, aga et te ei unusta.“

„Eks tuletage meeles...“

Pisut aega sõideti vaikides, Mardo endamisi mõistatades, milline see peremeheomadus küll võiks olla. Leidmata aga sobivat lahendust, üritas taas juttu, küsides:

„Mäletate, millal me viimati seda teed koos sõitsime?“

„Ei, aga küllap oli kooliajal; kui Elmo teid hommikul kooli küüditas ja minugi réele võttis,“ arvas Helgi.

„Küllap vist... ja sest on palju aega tagasi.“

„On küll. Näete, kooliõde Harjase Leeni juba ise õpetaja.“

„Kadestate teda?“

„Muidugi, mina ju ikka samas, kus kooli lõpetades. Ainult, et varsti vanapiiga eas,“ naeratas.

„Hoidute liiga ahju taha,“ arvas Mardo, „hobust ei osteta seisult, vaid sõidult...“

„Ja tütarlapsi — tantsult, tean,“ naeratas Helgi. „Kui vaid kõik tublid tantsijad nii hästi mehele saaksid,“ kahtles.

„Teid polnud ka viimaseil referaatõhtuil koolimajas?“

„Ega olnud küll, olin seekord haige.“

„Kahju, olid just huvitavad küsimused arutusel.“

„Jah, kuulsin seda ka õmbleja juures. Kahetsen, et ei kuulnud teie huvitavaid ja teravmeelseid vaidlusi.“

„Seepärast nüüd,“ tõrjus Mardo, „kõnelesin, mida tundsin; polnudki sääli mingit teravmeelsust.“

„Aga miks teised seda ei tundnud, küsimus oli ju üldtuntud?“

„Jah — noh!..“ lautas Mardo nõutult käsi.

„Mina tean,“ ütles Hilja kindlalt. „Teie loete rohkem kirjandust kui teised; raamatuid ja ajakirju — sellepärast.“

„Sellest nüüd,“ tõrjus Mardo, „ja... ega kõik sedasi saa.“

„Miks ei saa?“

„Pole ju igal selleks aega,“ arvas Mardo.

„Ja teil on aja valmistamiseks patent?“ naeris Helgi. „Ei, Mardo, see on liiga kulu- nud väide — ajapuudus. Eks ütle vanasõnagi: „Tegijal on ikka tööd — magajal ei kunagi.“ Aega ei ole kunagi, või on alati, olenevalt sellest, kas me üheks või teiseks asjaks aega võtma või mitte. Ega teiegi ainult lugemise peäl ole?“

„Aga üks tööga jään mõneski alla,“ arvas Mardo.

„Võimalik, üteldakse ju, et rumalate vastu ei hakka jumalategi jõud. Aga palju nende mõttetuil rabamistel tulemusi on, on igatahes iseasi.“

„Aga — kus nõu ei aita, aitab jõud.“

„Kuidas? Ah teid küll, või mõisteid pahupidi pöörama.“

„Sobib ühtviisi, üks siis teistviisi ka,“ naeris Mardo.

„Jään kimpu teiega vaieldes,“ arvas Helgi.

„Ja mina kahetsen veel kord, et teid referaatõhtuul polnud, siis kindlasti mõnigi küsimus leidnuks veelgi teravmeelsema käsitluse,“ oletas Mardo.

„Vaevalt. Nüüd aga olge hääd, peatage oma söiduk, siin lähevad meie teed lahku.“

„Õige. Aga — kui tooksin teid veel tüki maad edasi?“

„Mis te veel ei taha.“ Ja juba tüdruk oligi saanist väljas.

„Hääd aega siis ja aitäh sõidu eest!“ noored ulatasid üksteisele kinnastatud käed.

„Viin nüüd teie lambaõnne kaasa,“ naljatas tüdruk.

„Pole viga, vast toon selle kunagi tagasi,“ arvas Mardo mõtlikult. Ja laskmata lahü tüdruku kätt, küsis: „Nüüd — teie lubadus?“

„Milline?“

„Miks ma peremeheks sobin...“

„Ah see,“ naeris tüdruk. „Ärge siis pahandage nüüd: teie ei raatsi hobusega kiirelt sõita.“

Mardo käesurve lõtvus äkki. „See — ah, andestage,“ kogeles.

„Pole midagi,“ lausus tüdruk lohutavalt, „mulle väga meeldiski, et teekond kauem kestis. Nüüd aga — hüvasti!“ Ja tõmmates käe poisi lõtvunud peost kiirustas ta minekule...

Mardo hobune liikus jälle, ent kui Mardo pöördus vaatama tagasi, nägi ta Helgit seis- mas ikka sääl — vaevalt mõni samm maanteest eemal ja — vaatamas talle järele.

Mardo viipas käega ja Helgi viipas talle vastu. Hobune, arvates, et peremehe käeviibe oli määratud talle, kiirustas jooksu...

Päike säras soojalt, lumi tee ääres oli nagu kobrutav vaht kohevil — ah kevad, kevad... Kuis täidab hinge seletamatu õnnetundega ainult juba aimgi selle saabumise- st...

Uljas Reetur.

Munamägi varakevadel.

Matkavõimalusi maanoortele.

Taanis, Rootsis, Saksamaal, samuti ka teistes riikides võib maanteil näha rohkel arvul noori, kes matkavad kodumaa tundmaõppimiseks.

„Rändlindudeks“ kutsutakse neid päikesest ja tuulest pruunistunud, kerges rõivastises noori, kes liiguvad jalgratastel nii salkades kui ka üksikult põhjast lõunasse ja idast läände. Turjal seljakott, ratta pakiraamil tüse kohver või kott, suus rõõmsad laulud, — nii matkab noorus ja veedab oma puhkeaja. Suurema osa „rändlindudest“ moodustab linna-noorus, kuid ka paljud maanoored võtavad ette mõnepäevase matka kodumaa tundmaõppimiseks ja vahelduseks. Nii mõnigi kord võib meile nagu igavaks minna see ümbrus, kus elame, ja need inimesed, kelledega igapäev kokku puutume. Tahaksime näha uut ümbrust, uusi inimesi ja teissugust loodust, kui näeme igapäev.

Kui oleme vaadanud alla kõrgelt põhjaranniku paekaldalt, viibinud Peipsi kalurikülas, Munamäel ja luulelisel Karksi maastikul, siis võime kinnitada, et ilus ja omapärane on ka meie kodumaa loodus. Kuid mitte ainult loodus, vaid ka inimesed oma erinevate iseloomudega ja mitmesuguste eluviisidega peaksid meid huvitama.

Selleks matkame ja selleks püüame võimalikult rohkem leida kokkupuutumisevõimalusi inimestega mitmesuguseis oludes ja eripaigus. Andke jõudu ja kõnetage põllupeenral hobust puhkavat künnimeest, ning alustage juttu poeüksel seisva kaupmehega ja huvitage kohapäälsest seltskonnategevusest vastavate isikutega kokku puutudes. Nii juteldes võime teha huvitavaid tähelepanekuid inimeste hingelaadi ja kohapäälsete olude kohta. Kokku puutudes inimestega ärge muutuge neile siiski koormavaks ja ärge oodake, et ukstelävel lahkelt juttuajav perenaine teid ka tingimata lõunale kutsuks!

Matkajaile Eestis tekitab raskusi öömajaküsimus, kuigi seda on püütud parandada vastavate peatuskodu de võrgu organiseerimisega. Et aga peatuskodude nimetuslik paljudele on juure lisatud: „Õlgi ei saa. Magamistarbed puuduvad. Öömaja ainult etteteatamisel“ jne., siis nende kasutamisevõimalused on kujunenud väga juhuslikuks.

Allakirjutanul on olnud võimalus tutvuda matkaoludega Taanis, Saksamaal ja Rootsis, ning nendes kui ka paljudes teistes maades on vastav rändurite-kodu de võrk niivõrd täielik, et öömaja saamine ei tekitata raskusi. Kui meilgi oleksid ööbimisvõimalused paremini kättesaadavad, siis läheks kindlasti ka hulk maanoori suvel paaripäevasele jalgrattamatkale. Leidub ju ikkagi mõningaid

võimalusi talus, kus saab ära minna näit. laupäeva hommikul ja tulla tagasi pühapäeva õhtuks. Ja needki lühikese ajaga saadud muljed ja elamused võivad püsida aastaid meele ning mõnepäevanegi matk võib meid viia suure sammu edasi kodumaa tundmaõppimisel.

Enne matkale minekut kerkivad üles mitmed küsimused matkakava koostamise, varustise, matkakaaslaste jne. kohta, milleks järgnevalt lühidalt mõningaid näpunäiteid. Juba enne matkale minekut peab olema selge, kas meie sihiks on tutvuda ainult mõne eriküsimusega, näit. põllumajandusega eri paigus, loodusega, ajalooliste vaatamisväärsustega, — või oleme huvitatud kõigest, millega teel on kokkupuutumisi. Seejärel tuleks tutvuda kaardi ja vastava kirjanduse abil läbimatkatava maa-alaga ja jaotada aeg umbkaudu iga päeva kohta eraldi. On kindel, et mida rohkem oleme omanud teadmisi ühe või teise paiga kohta enne matkale minekut, seda põhjalikumaid tähelepanekuid saame teha ka matka jooksul. Pole kõige parem matkata üksinda, vaid peame leidma endale matkakaaslase, kes oleks samasuguste huvidega, nii sama arenenud ja ka nii sama jõukas kui meie ise. Ei ole ka hää, kui matkaseltskond on paisunud liiga suureks. Siis ilmnevad tihti eri huvid peatuskohtade valikul, samuti tekib raskusi toidu ja öömaja saamisel. Matkajale osutub tähtsamaks matkavarustise küsimus. Sellest kirjutamine nõuaks eriartiklit ning selle suurus oleneb matka kestvusest. Kaasa võetagu ainult kõige hädavajalikum. Nii võib mõni üleliigne, samuti ka puuduv asi rikuda tuju kogu matka jooksul. Hää tuju on alati eelduseks matka õnnestumisel ja kui see on olemas, siis püsivad saadud mälestused ka ilusatena.

Algajale võiks soovitada algul lühemat matka, mille jooksul omatakse vajalikud praktilised kogemused.

Ilmunud kirjandusest võiks soovitada G. Vilbergi „Kodumaal rännates“, N. Ruusi „Matkaja käsiraamat“, V. Silla „Rändur Eestis“, ja materjalina kasutamiseks koguteosed „Virumaa“, „Võrumaa“ j. t. maakondade kirjeldused.

M. Kala.

Raadio.

28. aprillil s. a. põllumajandusliku päeva-küsimusena kõneleb raadios Ülemaalse Maanoorte Ühenduse peasekretär I. Tõrma kitula kanakasvatuse hoogtöö-aasta alguse puhul.

Sissejuhatavaid sõnu eesriide taha

Oleme väike rahvas ja meie kunstiliikumisel puudub laialdasem kõlapind, seepärast ei saa see kasvada kuigi suureks. Kuid lainetus on olemas ning olgu tiik kuitahes väike, ikka peab olema veelikumine, sest seisev vesi läheb haisema.

Nii umbes kirjutas kord kuskil veergudel teatri- ja kunstitegelane Leo Soonberg.

See peaks õhutama ja ühtlasi hoiatama kõiki neid, kes tunnevad endid olevat „kutsitud ja seatud“ kandma edasi sätet, mis pandud hõõguma juba ärkamisäegsete laulikute poolt ja mis on jõudnud imetlusväärivasse staadiumi. Ma ei tea, kas olekski enam õigust rääkida kunsti sätedest, kuna selle leegid lõovad lõkkele üle moodsate teatrisaalide ja värskete laastude järele lõhnavate rahvamajade, jätmata riivamata ka kõige kaugemaid soppes põhjas, lõunas, läänes ja idakaares.

Kuigi see leegitsemine nii mõnes kohas on vaid kahvatu, mannetu sootulukese vilkumine, on kõigevägevama poolt nähtud ette õhku ja vabadust kõikjale ühtlaselt. Ehk lööb kord täie hooga lõkkele ka kõige rohkem tuhasse mattunud ääs, levitades hubast soojust ning helgust.

Olgu alguses kohe üteldud, et mul pole kavatsusi sarjata meie „näitemängu tegijaid“, turkides ja urgitsedes paise kallal, mida on juba püüdnud ravida igasugused pusijad ja soolapuhjad. Igavuseni on tüüdanud sellised arutelud, kus tammutakse tümas rabas ja ülistatakse kaljupinna hüvesid, kus ei värise samm ega nõtku pind. Aga kuidas sooritada hüpe kindlale kamarale, kuidas astuda välja vajuvast soost, sellest vaigitakse tavaliselt nagu mingisugusest avalikust saladusest.

Oma isiklikkude kogemuste ja käepärast olevate materjalide alusel tahaksin ajakirja lugejaid kaavitada sellistes küsimustes. Tühine targutamine viib ainult peitumuste ja tüdimus-

teni. Ometi just lavalise töö juures tuleb esijoones vältida ootuste ja lootuste purunemisi.

Ainult üht tahaksin kõigile kaashuvilistele ja mõtteosalistele südamele panna. Ärgem toonitagem iialgi seda, et oleme ainult asjaarmastajad, kes hääst tahtest ja armulisest meelest austame oma isikliku osavõtuga kolleegide koostööd, lubades sääljuures edupidurdavaid vabadusi ja tujukusi.

Neid ridu kirjutades tuleb mulle meele võrdlemisi suure ja hääs olukorras töötava näite-trupi proov, kes peaaegu igal pühapäeval esineb „väljamüüdnud majas“. Oli parajasti käsil ope-rett „Onupoeg Bataaviast“. Kui pärast kannatlikke ja vaevanudvaid kordamisi jõuti kohani, kus pidi sisse tulema päätegelane „primadonna“, lõi viimane kõpsudes jalakesega vastu põrandat ja teatas, et tema ei laulvat. Ja taas langes uks ta järel kinni, nagu ma ei tahaks ütelda — turunaise kannul.

Nurjunud oli selleks õhtuks kõik. Kokkutu-lemine ja ajaviitmine. Näitejuht oli väsinud ja kurb. Samuti tegelased.

Olukorra traagilisusest hoolimata ei suutnud ma hoiduda naermast. Kõige parima arusaamise juures ei suutnud ma jõuda arusaamisele, et inimene, kelle veres voolab kunsti jumalikke raasukesi, võib valmistada endale niisuguse peitumuse. Just endale, sest ükski teine ei pettu etenduse äpardumisest rohkem, kui tõeline ja andekas näitleja.

See oli vahepäälne mõtisklus tõelisest elust, kus me ammutame kõige väärtuslikumaid ja tõelisemaid kogemusi. Keegi muu pole nii tark õpetama ja hoiatama, kui elu ise.

Ja veel.

Vanasti valitses mentaliteet ning arusaamine, et ühelgi korralikul inimesel ei sobinud esineda laval. See oli alandav ning teotav. Selline „vanainimese mentaliteet“ on säilinud tä-

napäevanigi vanameelsemates ringkondades. Seepärast on mõnigi kord päris valus kuulda, kui kuskil kultuuriringis kooliõpetaja-näitejuht suure vaeva ja päalesundimisega suudab ringliiget viia osa vastuvõtmisseni.

Vanasti võis sel ju ka tõepõhja all olla, kui näitleja allus hüüdlausele: „Naera pajats!“ Nüüd pole näitlemine enam tühipaljas „komejanditamine“, vaid taotleb kultuurilisi ning ülesehitavaid sihte. Ammu on kadunud need ajad, kus näitlejat ei tohtinud matta teiste kodanikkudega ühele surnuaiale. Nüüd austatakse nimekamaid näitlejaid samasuguse hiilgusega kui poliitikategelasi ja riigijuhte.

Näitlemine on omaette suur kunst. See inimene võib olla õnnelik, keda Jumal varustanud talendiga. Eelistab seltskondki lavategelasi, kuna nad päälle muu oskavad olla mitmekülgset huvitavad.

Kuid mitte talent ega anne ei ole see, mis teeb näitleja vastuvõetavaks suurel ooperilaval ja väikeses rahvamajas. Suur anne võib võluda ja haarata, aga see võib muutuda igavaks ja väsitavaks, kui sääljuures puudub töö, väsimatu töö.

Võiksimegi pisut lähemalt analüüsida mõlemaid tegureid näitleja loomingulises tegevuses. Nimelt, missuguses vahekorras nad teineteisega oleksid ja kui suur on kummagi osatähtsus näitleja edus.

Ants Lauter iseloomustab kõneall olevaid küsimusi järgmiselt:

Anne üksinda ei tee kedagi meistriks. Lihvitut teemant pole veel briljant. Kuid briljandiks lihvitut jääbki ta selleks. Anne aga nõuab pidevat hoolt ja lihvimist, sest muidu ta roostetub ja muutub muuseumiliseks väärtuseks.

Mul on sageli olnud kokkupuutumisi üsna andekate inimestega, kes, vaatamata oma andelisusele, on saavutanud palju halvemaid tagajärgi vähem andekamast kolleegist.

Organiseerimata ja lodev töö, kindel veene oma andesse võib rikkuda kogu etenduse, halvates nii näitlejakonna loomingut. Keegi ei saa kõnelda sulavast koosmängust ja voolavusest, kui näitleja pääliskaudse töö tagajärjel ajab segi autori teksti ja mõisted, nii et kaasmängija suurim hool ja energia kulub väsitavaks pingutuseks, et välja rabelda teise poolt sõtkutud pudrust.

Kardetakse ülemängimist ja kurdetakse tekinud tühikute üle. Näitleja peab oma osas jääma võimalikkuse piirideni. Piirist üle minnes ehitab ta lossi väljaspoole vundamenti, õhku. Väikese vapustuse juures langeb kogu hästikavatsetud ehitus põrmuks.

Jääb ta aga liialt väikeseks vastavalt osa piiridele, tekivad kõledad tühjused ja talumata sügavused. Seepärast on otse hädavajalik igale näitlejale päälle näitejuhi õpetlikkude nä-

punäidete valgustada end ka ise teatavates küsimustes. Näitejuhi juhatused jäävad ikka ainult näpunäideteks, kuna teadmisi kõneall olev alal tuleks ammutada kogu rüpega.

Arvestades kogenenumate mõtte- ja asjaosaliste motiive tegelase ossa süvenemiseks, tuleks minu arvates suhtuda ka kõige väiksemasse ossa kui kujusse reaalelust, kel ilmingimata peab olema oma minevik ja tulevik, olevikust rääkimata. Sellise „ajalise töötamismeetodiga“ on palju kergem tabada tüüpi õiget iseloomustust. Missugune on kuju minevik, kasvatus, haridus, missuguses õhkkonnas on ta veetnud oma möödunud elupäevad, see kõik on määrava tähtsusega tegelase olevikukuju suhtes.

Seepärast ei räägita asjata näitleja silmaringi laiuuse vajadusest. Tänapäeval omaseks saanud pinnapäalsuse tõttu tunneme liiga pääliskaudselt ja vähe meid ümbritsevat elu.

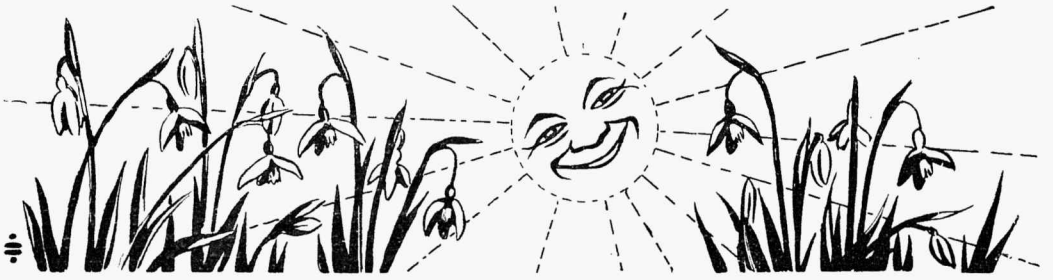
Loomulikult ei taha ma toonitada, et näiteeringide liikmed peaksid ülepää-kaela sukelduma igasugustesse uurimustesse ja teadmistesse, et oma lavaliseses kujus tabada täpseid ja usutavaid momente. Kuid muu kultuurilise tegevuse kõrval võiks siiski kasulikuks pidada hääde tagaje töötamiseks nn. „kujude iseloomuged mustuse õhtut“, kus näitejuhi eesjuhtimisel ja ühisel jõul tuleks analüüsimisele iga osa oma mineviku tagajärgedega ja tuleviku-väljavaatetega.

Näiteringide kultuurilise tegevuse juures on mõnel pool praktiseeritud tagajärgi andvate tulemustega omavahelisi arutlusi ja mõtisklusi pärast etendust (loomulikult mitte samal päeval). Olgugi et õpitud näidend leiab maalaval ettekandmist tavaliselt ainult üks kord, arendab selline kunstiline analüüs kõigi silmaringi.

Tavaliselt on sääl oma referent kriitik, kes asjaliku erapooletusega puudutaks silma torganud vääratusi ja puudusi, varjamata loomulikult ka häid ja kiiduväärseid momente. Õiglane kriitika on alati hädavajalik, kuna see valgustab varje ja õhutab edaspidiseks. Ainult üht peetagu silmas: asjaarmastajate näitlejate juures peab kriitika arvestama piire ja äärmusi, milleni ta võib ja tohib küündida. Iialgi ei tohi paisata välja, et see või teine tegelane parem ärgu end laval näidaku. See halvaks näitleja kogu edaspidist loomingulist tegevust, kes vahest tõepoolest teatavas osas oli haletsemisväärt kahvatu, kes aga üllatusi võib tuua mõnes teises osas.

Selliseil arvustuslikel õhtuil võiks muuseumis esineda sõnavõtuga ka tegelased ise. Vähemalt päätegelased. Kuidas nad endid tundsid kõneall olevas osas, jm. Selline mõttevahetus ainuüksi ei kasvata ega õpeta, vaid tekitab ka elavamalt osavõttu avalikust tegevusest ja loomingust. Noored hakkavad taipama oma osatähtsusest mitte üksinda lavalises tegevuses, vaid ka üldises kultuurilises eneseavalduses.

Mõningaid töövõimalusi kevadeks.

Kanepikasvatus.

Eelmiste aastate eeskujul korraldab Põllutöökoda ka tänavu maanoorte kaudu uurimist kanepikasvatuse võimaluste ja tasuvuse kohta.

Kanepikasvatus toimub järgmiste tingimuste kohaselt.

1. Kanepit tuleb kasvatada maa-alal, mille suurus vähemalt 1 aar (100 ruutmeetrit). Kanepi põlluks tuleb valida kas aiamaa või ülesharitud madalsoo.

2. Ühe aari külviks vajalise kanepiseemne saavad maanoored Põllutöökojalt tasuta.

3. Kanepikasvatuse juures tehtud tööd, kulutused ja muud nõutavad andmed tuleb märkida maanoorte „Taimekasvatuse arvestusvihikusse“.

4. Korralikult kanepikasvatuse läbiviinud ja arvestusvihiku täitnud noortele annab Põllutöökoda auhindu.

5. Kanepikasvatusest osa võtta soovijail tuleb teatada Põllutöökojale hiljemalt 15. aprilliks s. a. järgmised andmed: a) nimi, b) aadress, c) maanoorterangi nimetus, d) lähem raudteejaam, kuhu saab seemne pagasiga saata.

6. Korralikult täidetud arvestusvihik tuleb ära saata Põllutöökojale hiljemalt 1939. a. lõpuks.

Heinaliikide vaatluslapid.

Heinaliikide vaatluslappide rajamiseks saab tänavu Põllutöökojalt tellida komplekti seemneid, mis koosneb 20 tähtsamast heinaliigist. Komplekti juures on juhis vaatluslapi rajamiseks. Komplekti hinnaks on kr. 1.—. Heinaliikide vaatluslappi on soovitatav rajada vähemalt üks iga maanoorterangi piirkonda, et noored saaksid heinaliike tundma õppida ja teha tähelepanekuid heintaimede arenemiskäigu kohta.

Seemnekomplekti tellijail tuleb maksta

Põllutöokoja posti jooksvale arvele nr. 231 rahas kr. 1.— või saata vastav summa postmarkides. Ühtlasi tuleb juure märkida tellija aadress.

Kartulisortide võrdluskatsed.

Eesti Kartulikasvatajate Ühing korraldab kartulisortide võrdluskatsed. Selleks on maanoorterangidel võimalik saa Ühinguult tasuta seemnekartuleid, kuid saatkuludeks tuleks igalt komplektilt tasuta Põllutöokoja posti jooksvale arvele nr. 231, või saata markides 50 senti. Ühtlasi tuleb teatada lähem raudteejaam, kuhu kartulid saata.

Võrdluskatsesse võetakse 5 kartulisorti, neist 4 sorti saadab E. K. Ühing, kuma viiendaks tuleb võtta talus seni kasvatatav kartulisort. Katse on ühes korduses. Iga sorti pannakse maha 40 mugulat — kahele 4 meetri pikkusele vaale. Mugulate vahelaiuseks vaos oleks 20 sentimeetrit.

Lähemad juhtnöörid katse korraldamiseks ja suviste vaatluste tegemiseks saadetakse kevadel koos katsematerjaliga.

Võrdluskatsesse tuleksid järgmised sordid:

I rühm: 1. Deodora, 2. Kalev, 3. Majesteet, 4. Kratt, 5. Kohalik sort.

22 rühm: 1. Hero, 2. Kungla, 3. Varajane kollane, 4. Bintje, 5. Kohalik sort.

III rühm: 1. Kalev, 2. Tõnu, 3. Deodora, 4. Uku, 5. Kohalik sort.

Põllutöökojale tuleb teatada katse korraldamise soovist ja raha ära saata hiljemalt 1. mailks s. a. Katseks saadetakse vaid üks eesnimetatud rühmadest, vastavalt mullastiku oludele ja rajoonile, kus asub katsed korraldaja maanoorterang. Seepärast tuleks märkida sooviavaldusel, kas mullastik on kergemat või raskemat liiki.

Üleriigilised võistlused maanoorte suvipäevadel 1939. a.

Põllutöökoja juhatus otsuse kohaselt korraldatakse teisel üleriigilistel maanoorte suvipäevadel 1939. a. augustis järgmised võistlused:

1. Künnivõistlus.
2. Kraavikaevamise võistlus.
3. Lüpsivõistlus.
4. Kartulikooremise võistlus.
5. Kõnevõistlus.

Igast võistlusalast saab võtta osa igast maakonnast ainult üks võistleja, kes osutunud eelvõistlustel maakonnas parimaks.

Võistlejad peavad olema Ülemaalise Maanoorte Ühenduses registreeritud maanoorte organisatsioonide tegevliikmed, vanusega alla 25 aasta.

Eelvõistluste korraldamine.

Maanoorterid korraldavad oma liikmete vahel kohalikud võistlused organisatsiooni parimate võistlejate selgitamiseks.

Iga maanoorterid võib saata igalt võistlusalalt oma parima võistleja konvendi-piirkonnalisele võistlusele, mis toimub konvendi maanoorte ühenduse korraldusel. Kui maanoorterid pole suutnud kõigil aladel võistlusi korraldada, siis määrab võistlejad ringivanem.

Maakonna maanoorte ühendus korraldab maakondliku eelvõistluse, millest saab osa võtta igast maakonna piirides asuvast konvendist iga võistlusala kohta üks võistleja, kes on tulnud parimaks konvendi-piirkonnalisel võistlusel.

Kui konvendi ühendused ei suuda korraldada kõigil võistlusalade kohta eelvõistlusi, siis määrab võistlejad konvendi maanoorte vanem (tema puudumisel kohalik maatulunduskonsulent) nende võistlejate hulgast, kes on tulnud maanoorteridides parimateks.

Kui maakonna maanoorte ühendus ei suuda korraldada maakondlikke eelvõistlusi, siis määrab võistlejad maakonna maanoorte vanem (tema puudumisel maakonna maatulun-

duskonsulent) nende noorte hulgast, kes on tulnud konventide parimateks.

Hindamiskomisjonid ja auhinnad.

Hindamiskomisjonide koosseisu määrab Üleriiklik Maanoorte Vanem.

Igalt võistluselt esimesele kohale tulnud võistleja omab selle ala üleriigilise meistri tiitli ja tema pilt avaldatakse Põllutöökoja aastaraamatus.

Võistlusel parematele kohtadele tulnutele antakse auhindu, mille suuruse määrab kindlaks Põllutöökoja juhatus hiljemalt 1. juuliks 1939. a.

Võistluste määrused:

Eelvõistlused kui ka üleriigilised võistlused toimuvad „Tõusev Nooruses“ 1938. a. avaldatud maanoorte töövõistluste määruste alusel.

Kõnevõistlusel

esineb iga võistleja 2 kõnega; kummagi kõne kestvus on kuni 10 minutit. Üks kõne on valmistatud võistleja oma poolt valitud valbal teemal, teise kõne teema määratakse võistluse ajal. Selle kõne ettevalmistamiseks antakse aega 10 minutit.

Künnivõistlus

toimub võistluse korraldaja poolt muretsetud hobustega ja adraga.

Kraavikaevamise võistlusel

töötab iga võistleja oma labidaga. Kaevata tuleb kraavi 10 m pikkuses.

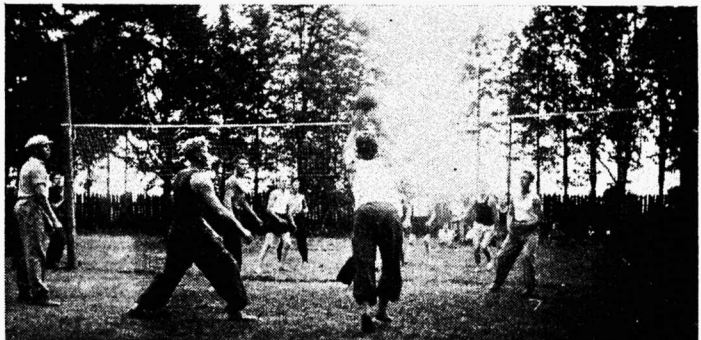
Lüpsivõistlusel

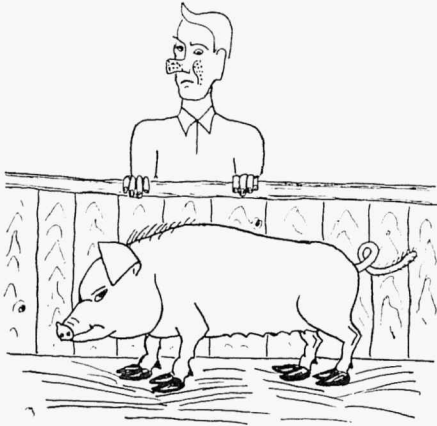
peab lüpsjal olema endal lüpsirõivastus, kõik muud abinõud muretsetakse võistluse korraldaja poolt.

Kartulikooremise võistlusel

töötab iga võistleja oma noaga, muud abinõud on muretsetud võistluse korraldaja poolt.

Rahkla maanoored võrkpalli mängimas.

Notsu annab juba välja paraja kaalu Vene-
maale eksportimiseks. Saadan ta ära.

Kuid Notsu ei mõtlegi mugavast sulust lah-
kuda. Söögiga meelitamisele ta ainult naerab.

Aedvilja sorte tänavuseks külviks.

Koos kevade tulekuga peab iga maanoor aedviljakasvatuse ülesannete täitmiseks murtesema vajaliku hulga aedviljaseemneid.

Et meil aga vastavas kirjanduses on väga vähe puudutatud aedviljade sordi küsimust, siis osutub valik mõne liigi juures kaunis raskeks. Abiks võivad olla vaid oma kogemused ning seemnekaupluste hinnakirjad.

Minul on olnud võimalus mõne aasta jooksul tihedat kontakti pidada aedviljade suurkasvatajatega, põllutöökoollide aiandusõpetajatega ja osalt ka vastavate katseasutustega.

Kasutades eelmist olen kogunud andmeid aedviljade sortide omaduste, väärtuse ja kasvutingimuste nõudlikkuse üle, millise töötulenusena julgen soovitada järgmised tähtsamate liikide sordid, missuguseid peetakse meie oludes paremaiks.

Aedtill — sort puudub.

Pääkapsad varajased: 1) Titherna (valmib väljas juuli lõpus, annab rekordsaake, kuid seeme on väga kallis).

2) Ditmari varajane (vähenõudlik, parim peenral kasvatamiseks).

b) keskvarajased: 1) Kopenhageni ja 2) Enkhuizeni kuulsus (viimane on üks parimaid kogu euroopa kapsasortidest).

c) hilised: 1) Lübecki (lepib kehvamate oludega, parim sort talveks sissetegemiseks, seega kõige sobivam sort koduaias kasvatamiseks).

2) Amageri (nõuab hääd maad, kuid on asendamatu sort värskelt ületalve hoidmiseks. Peab väga vara külma).

Lillkapsad: 1) Erfurti tüübid; ja 2) Helios; 3) Lumipall, viimane on vähenõudlik, seega parim sort koduaias kasvatamiseks.

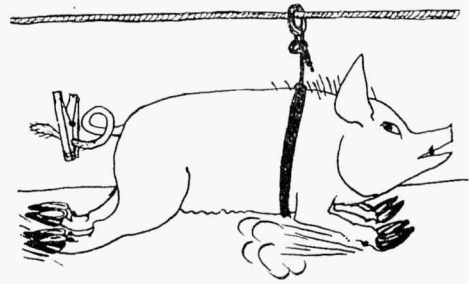
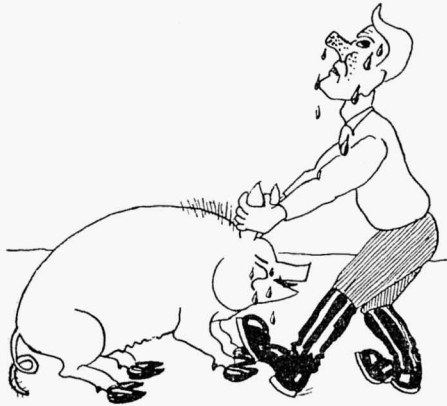
Söögikaal Krasnoe Seloo. Meil ainuke söögikaali sort, kuid näitab degenererumist- (metsistumis-) tunnuseid. Väärtuslikku saaki võib saada ainult otse kohale külides. Krasnoe Seloo asemele võib tarvitada söödakaali Bangholm, mis annab väga hääd saaki ning on küllalt mahlakas.

Porgandid: 1) Pariisiturg (varajane, lühike, punane); 2) Nantes I poolpikk (kõrgeima saagiväärtusega sort); 3) Berlicum punane; 4) Perfection (viimased kaks on parimad ületalve hoidmiseks).

Peedid: 1) Egiptuse I valik (kogu Euroopas tuntumaid sorte, viimasel ajal kaldub aga metsistumisele, muutub kõvaks ja tuimaks, peab varakult üles võtma); 2) Jewel (Hollandi uudisort, väga varajane).

Kurgid: a) Lavakurgid 1) Moskva poolpikk; 2) Kuulenkampf;

b) Peenrakurgid 1) Boorovi (Muuromist vähe suurem, valge otsaga, kõrge saagiväärtusega sort, mis vääraks tähelepanu); 2) Vjäsnikovi (piklik krobeline koorega, hääd saagianniga sort, saagiväärtus jätab soovida). 3) Muuromi (kogu Euroopas tuntumaid kurgisorte, mida ka kasvatatakse kõige rohkem tema kõrge saagiannitõttu. Saagiväärtus äärmiselt madal, mistõttu oleks ülim aeg Muuromit asendada Booroviga). 4) Leedu Dolzok (parim sort konserveerimiseks, seemet aga vähe saada).

ORMUS

Ka jõuga pole palju pääle hakata, sest Notsu tunneb hästi „passiivse vastupanu“ taktikat.

Lõpuks veendub Kusti vanasõna tões, et nõuga saab kaugemale, kui jõuga.

Kõrvitsad: 1) Tsentneri kollane (suur, maitseva lihaga). 2) Vegetable Marrow (piklik, väga hää salatite valmistamiseks ja konserveerimiseks).

Peasalatid: 1) Maikuningas (väga kiire kasvuga). 2) Kangekaelik — Jäärapea (väga vastupidav põuale, seega eriti soovitatav kuivadele muldadele).

Redised: 1) Non plus ultra. 2) Võiredis. 3) Jääpurik (piklik valge, kasvab hästi niiskeil muldadel).

Spinatid: 1) Gaudry. 2) Victoria.

Tomatid: 1) Prince of Wales (annab meie oludes parima saagi, sisaldab vähe vett ja seemneid, vili sile ja ümmargune). 2) Kondine Red (väga varajane, parim sort suurel viisil kasvatamiseks, saagiväärtus jätab soovida). 3) Best of All „Suttoni“ (sileda viljaga hää inglise sort).

Petersell Bardoviki, Suhkru varajane.

Seller Praaga.

Rõigas Pariisi must, ümmargune.

Porro Brabanteri, parandatud.

Sibulad: 1) Zittau (üheaastaseks kasvatamiseks). 2) Venekollane (kaheaastaseks kasvatamiseks). 3) Tipp-sibul.

Rabarberid 1) Koljat. 2) Cyclop.

Mustjuur Venehiigla.

Sigurid 1) Magdeburgi (hää saagianniga eksportsort). 2) Tsilindrikujuline (suure tugeva juurega, väärtus nõrgem eelmisest).

Aedhersed: a) üdiherned (kortsulise teraga): 1) Non plus ultra (parim kõrgetest sortidest). 2) Telefon. 3) Thomas Laxton (kepita kasvatamiseks, 30—45 sm kõrge). 4) Ameerika ime. 5) Withami ime. 6) Vor der Front (uuem sort. Aiand.-Mes. Keskseltsi poolt soovitatud).

b) Poetisherned (konservhersed): Turuüllatus.

c) Suhkruherned (lestherned): 1) Vürst Bismark. 2) De Grace (viimane on väga madala kasvuga).

Aedoad: a) kõrged sordid: 1) Juuli. 2) Suhkrumurd.

b) Madalad sordid: 1) Vaha Dattel. 2) Saxa. 3) Neeger roheline ja kollase kaunaga.

Hää saak ei olene aga ainult sordi hädusest, vaid ka seeme peab olema kõrge külviväärtusega ja sordiehtne.

Juhin lugejate tähelepanu ka mõnele piisajale, mis tuleks pidada silmas seemnete muretsemisel:

1) Ärge külige eelmisel aastal ülejäänud seemet enne, kui olete teinud kindlaks selle idanemisvõime.

2) Seemne ostmisel nõudke kodumaa päritoluga (kodumaal kasvatatud) seemneid, sest neist võrsuvad taimed on meie ilmastiku-oludele vastupidavamad.

3) Ärge ostke seemneid isikult, kellel puudub seemnemüügi luba, eriti aga laadelt ja rändkaupmeestelt.

4) Seemnekauplustelt nõudke seemne ostmisel tõendust seemne sordiehtsuse, puhtuse ja idanemise üle, mida kauplused on kohustatud seaduse alusel andma.

5) Originaal-pakikestes seemneid, mis kannavad firma ja seemnesordi nime ning puhtuse ja idanemise andmeid, võite julgusega osta, sest nende väärtuse eest peab müüja (firma) vastutama.

6) Ostetud seemnete tühjad pakised hoidke alal, sest need on tõenduseks ja aluseks müüja vastutusele võtmisel seemne väärtusetuse puhul.

E. Õun.

Kuidas korraldada seemnete, viljapuude ja marjapõõsaste ühistellimisi.

Noorteringidele parema külviseemne ja istutamismaterjali muretsemise võimaluste soetamiseks on „Tõusev Nooruse“ toimetis sõlminud Eesti Seemnevilja Ühisusega kokkuleppe, mille alusel Eesti Seemnevilja Ühisus on nõus maanoorteringidele ühistellimiste puhul alandatud hinnaga müüma aed-, juurvilja- ja lilleseemneid ning viljapuude ja marjapõõsaste istutamismaterjali.

Ühistellimiste korraldamine ei paku paremusi üksi ringiliikmetele, vaid ka ringile endale teenistusvõimaluste näol.

Tellides seemet ühistellimise puhul suuremal arvul saab ring seemet 100 g ja kg hinnaga. Jagades aga liikmete vahel 5, 10 ja 20 g viisi, langeb ringi kasuks 25—40%, missugune % muidu läheb vaheltkauplejale.

Kuidast tellimist korraldada.

Tellimise kokkuseadmiseks tuleb valmistada vastav tabel, kuhu märgitakse tellija nimi ja soovitatavate seemnete või istutusmaterjali hulk. (Seemnete ja istutusmaterjali tellimised tuleb koostada eraldi.) Tellitud seemnete või istutusmaterjali hulgad arvestatakse sortide järgi kokku ning saadud kokkuvõtte saadetakse E. S. Ü-le täitmiseks. Kõik ühistellimised tuleb aadresseerida Eesti Seemnevilja Ühisuse peakontori, Tallinn, Pärnu mnt. 2.

Tellimise saatmisel tuleb täpselt ära märkida tellija-ringi nimi ja aadress, raudteejaam või postkontor, kuhu kaupu tuleb saata, ning tingimata isiku täielik nimi (ka eesnimi), kelle nimele kaup tuleb saata.

Näit.: „Siinjuures saadame Jõgeva Maanoorteringi seemnete (istutusmaterjali) ühis-

tellimise. Ringi aadress: Jõgeva, pk. 16. Kaup palume saata raudteelunamak-suga Ants Laane nimele Jõgeva jaama.

Lisa: tellimislehed.

Tellimise tingimused.

a) Eesti Seemnevilja Ühisus täidab ühistellimisi ainult kahel juhul: 1. kohemaksetava raha eest, või 2. lunamak-suga raudteel või postil.

b) Tellimise mooduseid on kaks. 1. Seemned tellitakse lahtiselt 100 g- või kg-viisi. Hinnaalandust tehakse selle mooduse juures 5—10%, olenedes tellimise suurusest. (Teenimisvõimalust pakub aga kg ja 10 g hinna-vahe). Väikestesse pakkidesse lisatakse soovikorral pakkimismaterjal juure, 100 kotik-st maksab 50 kuni 75 senti.

2. Kui kohapääl puuduvad väikestesse pakkidesse kaalumise võimalused, siis võib tellida 5—10 g orig.-pakendites, milledelt hinnakirjahinnast arvestatakse ringi kasuks: aedvilja- ja lilleseemnetelt 25%, söödajuur-vilja-seemnetelt 10%.

3. Viljapuude ja marjapõõsaste tellimis-telt arvatakse ringi kasuks 10%, kui telli-mise kogusumma ei ole alla Kr. 50.—.

Et kauba kättesaamisel ei tuleks hiline-misi, tuleks tellimised aegsasti E. S. Ü-le ära saata.

Suuremale osale maanoorteringidele on E. S. Ü. poolt hinnakirjad kätte saadetud; kellel seda aga veel ei ole ja kui soovi-takse ühistellimist korraldada, need võivad hinnakirju saada posti teel, tellides Eesti Seemnevilja Ühisusest.

Maanoorte juhtide täien-duskursusest osavõtjad lumesõda pidamas.

Ülemaalse Maanoorte Ühenduse ja tema allorganisatsioonide lipu kirjeldus.

Kinnitatud Noorsoo-Organisatsioonide Peavanem kindral J. Laidoneri poolt 16. märtsil 1939. a.

Ülemaalse Maanoorte Ühenduse lipp kujutab endast neljanurkset rohelist kangast, mille pikkus on 250 sm ja laius 145 sm; lipu keskel asub valge sõõr, mille raadius on $\frac{1}{4}$ lipu laiusest; valget sõõri ümbritseb kuldkollast värvi ringjoon. Sõõris asub rohelist värvi neljajarulise ristikehina lehe kujutus, mis ümbritsetud kuldkollase äärjoonega. Kahel-pool sõõri on kolmeharuline kuldkollast värvi kaunistus. Lipule on kirjutatud organisatsiooni nimi kuldkollast värvi tähtedega järgmiselt: ülalpool valget sõõri asub sõna „Ülemaaline“ ja allpool sõõri sõnad: „Maanoorte Ühendus“.

Lipud võivad olla järgmistel Ülemaalse Maanoorte Ühenduse allorganisatsioonidel: maakonna maanoorte ühendustel, põllumeeste konventide maanoorte ühendustel ja ülemaalse Maanoorte Ühenduse põhimääruse § 3 punkt a tähendatud maanoorteritingidel. Põhimääruse § 3 punkt b tähendatud maanoorteritingid ja muumimelised noorte koondised võivad kirjeldatud lipu omaks võtta vastava seltsi või ühingu organi, kel seks oma põhikirja alusel õigus, otsusel ja ÜMÜ nõusolekul.

Allorganisatsioonide lipp on värvilt ja kujutuselt täiesti sarnane ülemaalse Maanoorte

Ühenduse lipule ja erineb sellest ainult suuruse poolest ning päälekirjutatud nime poolest.

Maakonna maanoorte ühenduse lipu pikkus on 200 sm ja laius 115 sm. Põllumeeste konvendi ja ÜMÜ-s registreeritud organisatsiooni lipu pikkus on 175 sm ja laius 100 sm.

Maakonna maanoorte ühenduse ja põllumeeste konvendi maanoorte ühenduse lipule tuleb nimi kirjutada nõnda, et allapoole valget sõõri jäävad sõnad „maanoorte ühendus“ ning ülalpoole valget sõõri maakonna või põllumeeste konvendi nimetus, näiteks: „Lääne-maa“ või „Raadi põllumeeste konvendi“.

ÜMÜ põhimääruse § 3 punkt a ja b tähendatud maanoorteritingide ja muumimeliste noorte koondiste lipul tuleb allapoole valget sõõri kirjutada organisatsiooni nimes leiduv liigi nimetus („Maanoortering“, „maatulundusklubi“) ja ülalpoole valget sõõri organisatsiooni nime ülejäänud osa, näiteks: „Raadi konvendi Vasula“, „Raadi konvendi Vahi“, „ÜENÜ Päite osakonna“, „Mustla Hariduse Seltsi“, „Seli Raamatukogu Seltsi“ jne.

A. Jürima

Üleriiklik Maanoorte Vanem.

I. Tõrmakiila

Ülemaalse Maanoorte Ühenduse Peasekretär.

Ülemaalse Maanoorte Ühenduse lipp. Mõõdud: 250×145 sm.

Maakonna maanoorte ühenduse lipp. Mõõdud: 200×115 sm.

Konvendi maanoorte ühenduse lipp. Mõõdud: 175×100 sm.

Põllumeeste konvendi juures töötava maanoorteringi lipp. Mõõdud 175×100 sm.

Seltsi juures töötava maanoorteringi lipp. Mõõdud 175×100 sm.

Lippude muretsemise võimalused.

Käesoleval aastal toimuvatest Eesti Mängudest ja üleriigilistest maanoorte suvepäevadest võtab osa rohkesti maanoorteringe. On soovitatav, et maanoorte organisatsioonid esinevad neil pidustustel oma lippudega.

Põllumeeste konventide juures töötavad maanoorteringid (täht A), konventide maanoorte ühendused ja maakonna maanoorte ühendused võivad otsekohe asuda lippude tellimisele või valmistamisele.

Seltside ja ühingute juures töötavad maanoorteringid (täht B) peavad enne lipu tellimist või valmistamist muretsema seltsilt või ühingult ja Ülemaaliselt Maanoorte Ühendusele vastava nõusoleku. ÜMÜ poolt ei tehta takistusi lipu muretsemiseks, kuid siiski tuleb nõutada vastav kirjalik nõusolek.

Kõik maanoorte organisatsioonid, kes on endale lipud muretsevad on kohustatud sellest teatama otsekohe Ülemaalisele Maanoorte Ühendusele, kus peetakse selleks vastavat registrit.

Maanoorteringid võivad valmistada lipud kas ise või tellida need vastavalt äriit.

Kokkuleppel Põllutöökojaga toimub lippude valmistamine firma „Eestilipu“ poolt järgmistel hindadega:

1. Maakonna maanoorte ühenduse lipp, 200×115 sm. Valge sõõr ristikeha lehega, ühekordne, sisseõmmeldud, päälkirjaga Kr. 16.—.

2. Konventi maanoorte ühenduse ja maanoorteringi lipp, 175×100 sm. Valge sõõr ristikeha lehega, ühekordne, sisseõmmeldud päälkirjaga — Kr. 14.50.

3. Päälkirjata lipud (kui organisatsioon soovib ise nime pääle õmmelda) on Kr. 1.50. võrra lipu kohta odavamad.

4. Lipud on valmistatud villasest lipuriidest.

5. Kokkupandav lipuvarras maksab Kr. 7.—

Lipu tellijatel tuleb pöörata otse firma „Eestilipu“ poole, Tallinn, Vene tän. 11, postkast 73, telefon 448-42.

Lipu tellimisel tuleb saata raha ette firma „Eestilipu“ nimele ja anda järgmised andmed: 1) lipu suurus ja täpne päälkirja tekst, 2) kelle nimele ja kuhu raudteejaama lipp välja saata. Saatekulud jäävad tellija kanda.

Liputööstus „Eestilipp“

valmistab lippe

seltsidele ja igasugustele organisatsioonidele

*Eesti rahvuslippe
välisriikide lippe
rahvusvahelisi sigmaallippe
vimpleid
autolippe
laualippe*

Tallinn, Vene tänav 11 • Telefon 448-42 • Postkast 73.

Tibude väljahautamine algab.

„Mul ei õnnestunud tänavu tibude hautamine. Järgmisel kevadel püüan olla hoolsam!“ Nii kordub ütlus kanakasvatatajailt. Selle tulemusena jäetakse ületalve iga sulekandja, keda võib nimetada veel kanaks. Loomulikult on siis hoolitsemisele vaatamata munatoodang madal. Ometi aga sõltub kanapidamise edu suurel määral hautamisest ja tibude kasvatamisest. On ju üldiselt teada, et noored kanad on toodanguvõimelisemad.

Hästi arenenud, terve, otstarbekalt söödud kana muneb kõige rohkem esimesel mune-misaastal. Iga järgmise aastaga langeb toodang. Seepärast on tarviliku arvu noorkanade juurekasvatamine väga tähtis. Sellest järeldub, et kanakasvataja tähtsamaks ülesandeks kevadel on hautamise õigeaegne läbiviimine ja tibude kasvatamine.

On meil oma majapidamises puhtatõuline toodanguvõimeline kanakari olemas, siis langeb ära tarvidus haudemunade ja tibude osuks. Meie tegevus piirdub vaid haudemunade ja hää alalhoiduviisi valikuga. Haudemuna tuleks võtta vaid kanadelt, kes on hääd talvel ja suuri mune munejad.

Puhtatõuliste kanade haudemune ja tibusid saab osta E. Linnukasvatatajate Seltsi kontrolli all töötavatest sugulavade-st. Sugulavade nimekiri 1939. a. kohta ilmus ajakirjas „Põllumajandus“ nr. 4 s. a.

Haudemunadele ja tibudele, missuguseid tellitakse sugulavade-st, maksetakse sugulavapidajatele juure. Seega on võimalik haudemune saada soodustatult järgmiste hindadega: I järgu sugulavade-st kuni 16, II järgu sugulavade-st kuni 14, ja III järgu sugulavade-st kuni 11 senti muna tükk. Pääle selle tibud: I järgu sugulavas kuni 30, II järgu sugulavas kuni 28, III järgu sugulavas kuni 23 senti tükk. Märgitud tibudest võib sugulavapidaja võtta 10 senti tükkist enam.

Haudemunadeks tuleks valida normaalkujulisi, mitte liiga piklikke või jälle ümmaraid mune. Koor olgu, silma järgi hinnates, keskmise tugevusega. Nõrgakoorelised munad lähevad kana all kergesti katki. Ka peaks koor sile olema, Endastmõista peaksid haudemunadeks tarvitatavad munad puhtad olema. Haudemunad tuleb hoida ruumis, milles puhas õhk. Temperatuur peaks olema sääl 11—12 kraadi C järgi. Nagu katsed näitavad, püsivad niisuguses temp. hoitud munades idud kõige elujulisematena. Haudemune tuleb

pöörata iga üle päeva poolringi, et rebu ei kerkiks koore alla. Haudemunadeks mitte võtta alla 55 g raskusi mune, need annaksid nõrku ja elujõuetuid tibusid.

Hautamiseks tarvitada lindudega hautades 1—12 päeva vanuseid, masinaga hautades 1—10 päeva vanuseid mune. Värskematest munadest koorduvad tibud paremini ja on elujulisemad. Katse tulemused on olnud 1—10 p. vanuste munade juures koordus 65,14 prots., 11—20 p. vanuste munade juures 41,77 prots. Kui haudemune tellitakse või tuuakse sugulavast, siis pole soovitatav neid kohe kana alla panna, vaid lasta munadel päev või paar puhata.

Kanadega hautades tuleks pesavalmistamise juures püüda järele aimata loodust. Pesa moodud olenevalt kana suurusest võiksid olla 40 × 40 kuni 50 × 50 sm. Pesa olgu varjatud kohas, tuuletõmbuseta, paras jagu niiskust andev. Pesa põhja tuleks panna umbes 20 sm paksune muldmätas, millele asetada põhk või heinad. Kana tuleks enne pesale panemist vastava söödikute tõrje vahendiga söödikutest puhastada. Samuti vaadata, et ta ei põeks lubiraigi (jalad nagu lubjakorraga kaetud, raskemal juhtudel korbane). Arstina võiks tarvitada jalgadele määrimiseks segu, mis koosneb $\frac{1}{10}$ perubalsamist ja $\frac{9}{10}$ seebipiiritusest. Kana alla võiks panna 11—15 muna. Sööök, jook, mineraalained (jame liiv, puusüsi, tigukarbid, kondipuru, krohvipuru) olgu kanal alati saadaval, kuid nõnda, et kana neid süüa ei saaks pesalt, vaid peaks selleks pesalt lahkuma. 5—10 minutiline pesalt äraolek pole ohtlik. Hoolitseda selle eest, et pesa oleks puhas.

Munad 5.—6. päeval läbi valgustada ja pesast või masinast eemaldada need, milles idu surnud või milles see pole üldse arenenud. Seda on võrdlemisi lihtne teostada taskuelektirilambi abil. Muna pöörates hoida jämedam ots ülal. Munad, milledes rebu pinnal on näha punast veretombukest, millest lähevad laiali peened punased niidid, on idustatud. Need tuleb kana alla tagasi panna. Munad, milledes on küll verd, aga veri on rebupinnale sõõritaoliselt kokku tõmbunud (vahest ka poolkuu-taoliselt), neis on idu surnud, need tuleb pesast eemaldada, muidu muutuvad nad mädamunadeks. Samuti tuleb pesast eemaldada munad, milledes verd üldse ei ole — need on sugutamata. Loetletud toimingud on ajakulu mõttes tühised, aga töötulemuste seisukohalt äärmiselt tähtsad.

R. Paglant.

MÕTTEVAHETUS

Maanoored ja riiklik töökohustus.

Agr. E. Priks.

Alates möödunud aasta septembrist on avalikkuses olnud vahetevahel kõnet noorte tööõppeteenistuses.

Asja kohta on võetud sõna nii pooldavalt kui eitavalt seisukohalt.

Seniste sõnavõtude kaaluv enamus üldiselt siiski pooldab tööteenistuse mõtet. Täielikult lahkuminevad on aga vaatekohad teenistuse rakendusviisile.

Linliku põhitooniga ajakirjandus tunnustab tööteenistust noorte vabatahtliku kasvatusviisina, mida võiksid endale lasta saada osaks need, kellel selleks lusti. Maaorientatsiooniga lehtedes sellevastu seotakse küsimust veel tihedalt riikliku ülesehitustööga, mille kohaselt peaks iga noor tegema läbi riikliku lihttööa kohustuse.

Asja möödunud jaanuarikuust alates on omal algatusel küsimust arutanud ka rida põlumeeste konvente. Kõik asja arutanud konvendid, niipalju kui teada nende ridade kirjutajale, on võtnud üldosas ka ühise seisukoha: riikliku töökohustuse korraldamine noortele on tarvilik. On pööratud isegi vastavate asutuste poole palvetega, et seda püütakse ellu viia juba lähemas tulevikus.

Ometi ettevõtte sisulise korraldamise ja kohustuse ulatuse üle on vahetatud konventideski erinevaid arvamusi.

Et võimalik tööteenistus puudutab oluliselt ka laia maanoorte peret, siis olgu need veerud väikeseks selgituseks töökohustuse mõtte ja tarviduse üle üldse, niisamuti arutamiseks asja võimalikkudest korraldusviisidest. Oleks otstarbekohane, kui esitatavate mõtete kohta ka maanoored ise saadaksid omi arvamusi.

Meie riigijuhid on rääkinud korduvalt, et vaja on ausse tõsta kehalist tööd. Riigi- ja majanduselu juhtivate tegelaste sõnavõtudest on samuti selgunud, et meie omame väga suuri tootmisreserve. Majanduse- ja riigipoliitilistel kaalutlustel on tarvilik võimalikult kiiresti neid seisvaid reserve kasutama hakata. On tarvis tõsta toodangut, ühtlasi muutes tootmist fasuvamaks, tootmistööd kergemaks ja elu mugavamaks.

Aga maamajanduse ratsionaliseerimisprogramm nõuab tööjõudu, milleta eriti hoogtöö alul ei saa edasi. Tuhandete välistööliste kasutamine ei ole loomulik, kuigi on paratamatu. Meie oma töötajate hulk on väike, kuid võiks

olla suurem, kui laiades hulkades ei valitseks halvustav meeleolu kehalise töö, eeskätt selle kehalise töö vastu, mida tehakse maal ühenduses põllumajandusega.

Ajal, millal maal lõpmata palju eilseid ja läinud aastate töid tegemata seisab, logeleb tolmustel linnakividel, kuid ka maal, küllalt noori väga suures igavuses, demoraliseerides kogu meie rahvast. Või jälle noorus, kes töötab maal, astub vikatiga tulpinult isa-isade radu, saavutamata tööst majandusliku ajastu tulemusi ja tundmata olevikust rahuldust.

Võib-olla noorte riiklik töökohustus viiks neid, kes tavatsevad maal tehtavale kehalisele tööle halvaks panuga vaadata, pisut lähemale loomulikule elule, tekitades neis avastatud elu vastu isegi huvi ja armastust. Ja võib-olla töökohustus aitaks kaasa praegustegi maaltöötajate töö produktiivsuse tõusule.

Kujutleme, et tööteenistusele kutsutakse enne sõjaväeteenistust noormehed linnast üheks ja maalt pooleks aastaks. Linnanoortele oleks pikemaajaline teenistus tarvilik seepärast, et nende kogemused kehalises töös, eriti maatöös, on vaidlemata vähemad maanoorte omist, või puuduvad üldse. Ka enamusel neist jätkub rohkem vaba aega, eriti suvel, kui maanoortel. Maanoorte pooleastane teenistus võiks kesta novembrist märtsi lõpuni, pääle selle veel suvekuudest juunis, millal on kodutöodes vabam aeg.

Kui algul tekiks raskusi nii pika teenistusaaja täitmiseks, võks aega lühendada, kas või poole võrra, kuid on mõeldav, et umbes selline suhe jääks maksma.

Esijärjekorras võiks õppeteenistuslasi rakendada maaparandustöödele. On arvestatud, et maaparandustööde jätkudes praeguse hooga, mis ilmselt on kannustatud ka riigi otsekohesest toetusest, meie soostunud ja metsikute maa-alade ülesharimine võiks jõuda lõpule 40—50 aastaga. Praeguses elutempos see on väga pikk ja pingutav aeg rahvale. Töötulemused ei saabu õigeaegselt ja maaparandaja füüsiline elujõud on nõrgendatud.

Õppeteenistuslaste asudes maaparandustöödele vabaneks tavalise põllutöö jaoks, mis on praeguste palkadega küllalt tasuv, hulk kraavi- ja juurimistöölisi. Oleks mõeldav, et õppeteenistus toimuks ka suuremate veeühingute piirkondades. Pääveejuhtmete kaevamine veeühinguis sünnib praegu kaaluvalt riigi toetusega. Ühin-

gute töökavade hooga paisumisega on juba riigil tekkinud olulisi raskusi toetuste väljamak-
suga. Tööteenistuse korras veejuhtmeid kaeva-
tes aga kaoks suures ulatuses nõudmine nende
krediitide järele, andes riigile otsekohest üle-
jääki. Pääle magistraalkraavide ehitaks õppe-
teenistuslased tööpiirkondades teid ja sildu, aga
asuksid ka üksikasjalikule maaparandustööle.
Veeühingu piirkonnas nad kaevaksid maoma-
nikkude detailkraave, juuriks id võsa ja koris-
taksid kivid. Ei ole kahtlust, et on piirkondi,
milliste maavaldajail see teretulnud oleks.
Noored ise omandaksid sellega maaparanduseks
mitmesuguseid oskusi ja kindlasti paljudes är-
kaks huvi ja armastusi musta maa vastu. Ka
neis, kes on linnast. Kokkuboidu riigile annaks
aga neil juhtudel krediidi ülejääk uudismaa-
premeerimises, mis tehtud tööde osas jääks ära.
Maaparandustööde teostamine, mida pidurdab
palju tööjõu puudus, areneks suurema kiiru-
suga. Maaparandus ise on aga mehhaniseerimise
eelduseks: edaspidi saab võtta tarvitusele paran-
datud maadel masinaid, mis pärast suureneu-
nud kultuurpindu võidakse majandada rat-
sionaalselt olemasoleva inimtööjõu hulga. Ka
on maaparandustööde teostamine eelduseks hä-
datarvilikule maakorraldusele mitmetes maa-
kondades.

Edasi asuksid õppeteenistuslased ehitama
maanteed. Teame, et pori on maaelu mäda-
paiseid. Hääd teed ja hõlbus liiklus teevad
maaelu meeldivaks, aga need on tähtsad ka
riigikaitsele.

Ka metsamistööd, mille tarvidusest on vii-
masel ajal olnud palju juttu, peaksid kuuluma
õppetöökavasse. Niisamuti vähemais ulatuses
ehitustöid asjahuvilistele: tulekindla ehitus-
materjali valmistamine ja kasutamine. Kuid ei
ole mõeldav mõnepoolne arvamine, et töökohu-
saled hakkaksid põllutöölise asendajaina tege-
ma jooksvaid põllutöid taludes.

Tingitud olustikust ei ole meil arvatavasti
mõeldavad suured töölaagrid tuhandete pois-
tega, kuigi kasvatuslikust küljest ja juhtkonna
kokkuvõiuks sellistel oleks suuri eeliseid, vaid
tuleb arvestada vähemate üksustega. Kohati
isegi vaid mõnekümneaheliste ajutiste töösäl-
kadega, keda aga peab tooma vahelduvalt taga-
si arvukamasse keskusse, kus mitmekesisemaid
kasvatuse võimalusi.

Kui õppeteenistus üldiselt taotleb eeskätt
riiklikke kohustusi, kehalise töö oskuste oman-
damist ja huvi ning lugupidamise äratamist töö
vastu, on siin soodne võimalus anda ka olulise-
maid põllumajanduslikke põhiteadmisi. Eriti on
see tarvilik seepärast, et meie riik on noor ning
ka põllumajanduslik kultuur sai vabalt hakata
arenema alles paarikümne aasta eest. Samal
ajal paljud põllumajandusmaad, kellega meil
tuleb võistelda turul, omavad sadade aastate
pikkust vaba põllumajanduskultuuri.

Mõeldes sellele, kui palju on meie noorme-
ste keskmist silmaringi seni laiendanud ja neid
üldhariduslikult arendanud sõjaväeteenistus,
saab selgeks, kui palju võiks anda otstarbeko-
hane tööõppeteenistus tulevastele põllumeestele
kutsehariduslikul alal.

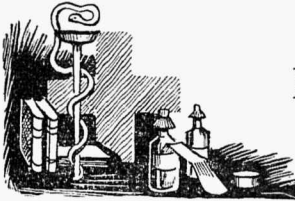
Teame, et talude majandamisel võetakse
väga aegamööda või ebaõnnestuvalt kasutami-
sele uusi meetodeid ja moodsamaid viise, ühelt
poolt harjumuse, teiselt poolt põllumajandus-
liku silmaringi kitsuse pärast. On maid, kus on
kombeks, et noormees ei saa enne peremeheks,
kui ei ole teeninud sulasena või praktikandina
teistes taludes ligilad ja kaugel. See pruuk ta-
gab teatavat teenistuslikku takti ja tutvustab
majandamisvõtteid, mis tarvitusel teisel. Meil
on põllumehe kutseharidust levitanud põllutöö-
koolid ja mõned organisatsioonid, praegu eriti
maanoorterigid. Nende töö ei ulata haarama
aga laiu hulki. Jääb veel põllumajanduslik
ajakirjandus, kuid sellegi levik on piiratud, veel
piiratum aga lugejate hulk, kelle mõtteviis
tõesti tagab ajakirjandusliku nõuande jälgimist
ja seedimist.

Töö-õppeteenistuse kava teoreetilises osas,
vastavalt meie riigi laadile, võiks võtta läbi lü-
hikese põllumajandusliku põhikursuse. Maa-
noortest õppeteenistustele olekski see nende
talvesesoonil olulisemaks teenistusosaks, kuna
linnanooresid töötaksid enamasti mullatöödel.
Muidugi puht-teoreetilise osa juure kuulub või-
malikult rohkesti ka demonstratsioone, lõök-
esitisi ja harjutusi. Eespool soovitatud suve-
kuu — juuni — jääks eriti suviste demonst-
ratsioonide ajaks.

Selle põllumajandusliku väljaõppega on aga
kindlasti küsimuses kõige rohkem raskusi. Kui
vahet leidub ka ettekandjaid agronoomide ja
mitmesuguste erialade põllumajandusnõuand-
jate perest, samuti ka vahet loomaarste, arhi-
tekte j. t., on raskem korraldada harjutusvõi-
malusi. (Kas või näiteks korraldada seda, et
kõik poisid õpiksid selgeks lüpsi ja karjatalu-
tuse, milline ala meil on ebaloomulikuna praegu
vaid naiste õlgadel.) Teatavate harjutus-
kohtadena kahtlemata tulevad kõneste riigi-
mõisad, kuid siingi on lahendada rida küsimusi
ja raskusi. Teatavat abi töökohtade ja -piir-
kondade leidmiseks võiksid loodetavasti anda
põllumeeste konvendid. Kuid küsimusi kerkib
ka muus osas: rõivastus, majandamine, juhid.
Kogu õppeteenistuse korraldamine toob roh-
kesti plaanitamist ja arutamist. Aga pole ette-
võtet, mis ei anna lahendada küsimusi. Eriti,
kui ettevõtte peab omama laialdase tähtsuse. Ka
ei sisaldanud esitatud read tööteenistuse pool-
ametlikkugi kava.

Tegelikult kogu asi võib korraldatud olla
hoopis teistelgi alustel. Kuid need olid mõtted,
mida tahaksin vaagimiseks anda maanoortele.
Nende tuum seisab selles, et tööteenistus kui
rahvamajanduse ülesehitamise kiirabinõu teh-
tava töömassiivi kui ka kasvatusmõju poolest
peaks saama noorte aukohusena riigi vastu
sunduslikuks.

Vististi ei teki suurt vaidlust selle ümber, et
niigi tööjõuvaesel ajal maanoor kistakse kodu-
tööst eemale. Annab ju aeg ennast seada ja
praegu on lugu nii, et nüüdsete põllumajandus-
likkude loengute ja kursuste pidamise jaoks
juba leitakse olevat õigustatud valida ka äri-
päevi. Sest põllumajanduslik väljaõpe on põl-
lumajandusliku tootmise osa.

READ TERVISELE

Ihupuhtus pole luksus.

Dr. med. M. Kask.

Kasimata ihuga elamine on kui roostes adraga kindmine.

Meie oleme puhtusenõuete suhtes mitmeti taha jäänud paljudest kultuurmaadest. Kuigi me teisest küljest puhtuse poolest nii mõnestki maast omakorda ees oleme, siis ei tohi see olla meile mingiks õigustuseks ega vabanduseks. Peame puhtuse taseme viima nii kõrgele, et häbita ja uhkesti võiksime sammuda esirinnas ka puhtuse alal kultuurrahvaste seas.

Käesolevas kirjutises puudutan ainult ühte osa puhtuseküsimumste seast, ja nimelt ihupuhtust.

Kõigepäält teeme endale selgeks, missuguseid hüvesid annab ihupuhtus. Neid hüvesid on mitu:

- 1) Ihupuhtus tõstab eneseväärtuse tunnet.
- 2) Ihupuhtus tõstab enesekindlust ja väldib piinlikkust ja häbitunnet.
- 3) Puhta kehaga inimese häälolutunne tõuseb koos kehatubliduse tõusuga.
- 4) Ihupuhtusega välditakse mitmete nak-kushaiguste ja muude tervisrikete tekkimist.

Need hüved igaüks omaette on juba seda väärt, et ihupuhtamisega seoses olev hool ja vaev on kuhjaga tasutud. Ihupuhtus on tasuv nii vaimselt kui ka tervislikult. Kaks esimesena mainitud hüve omavad ainult kaudse tervishoiulise tähtsuse.

Eneseväärtuse tunne on see, mis teeb vahet inimese kui suuremõistusega olevuse ja looma vahel. Vaevalt keegi, kes on must, kasimatu ja räpane, saab omada mingisugust eneseväärtuse tunnet; kuid ta saab seda igal ajal teatava määranii arendada, kui ta eneses püüab arendada kultuurinimese häid omadusi. Ihupuhtus on tegur, mis aitab omajagu suurel määral eneseväärtusetunde tõstmisel kaasa — juba lapse-east alates.

Puhtus aitab kindlasti kaasa ka enesekindluse süvendamisel. Proovitagu, kuidas on enesekindlusega, kui minnakse puhaste inimeste sekka pesemata näo ja kätega, pesemata hammastega, mustade küünealustega ja ka kasimatus rõivastuses?! See peab juba äärmiselt paksunahaline inimene olema, kes selle juures häbi ja piinlikkust ei tunne,

kes suudab oma ülesastumises enesekindlust säilitada.

Paraku leidub nii maal kui linnas üsna palju inimesi, kellelel minimaalnegi puhtusepidamine tundub asjata luksuseks, kelle igapäevane kätepesemine seisab selles, et nad pesukausi asemel kasutavad põlle, undrukusaba või püksitagumikku. Paljud mõtleavad, et sellest on puhtusepidamiseks täielikult küllalt, kui nad kord nädalas, ülenädalati või ainult suurte pühade laupäevadel käivad saunas.

Maal üteldakse sageli enese vabanduseks: „Kus me nüüd siin maal saame aega nii väga end puhastada. Ega me mõned linnasaksad ole.“

On ju õige, et mitmed maatööd on mustad (sõnnikuvedu, mullatööd, teatud määral ka loomade talitamine jne.), kuid töölt koju tulles ei saaks keegi paljukuks panna, kui ta ühe ainukese minutigi kulutaks käte ja võib-olla ka näo pesemiseks.

Kui need eespuudutatud puhtuseküsimumsed mõjutavad tervist vaid kaudselt, siis puhtuse osa kehatubliduse ja häälolutunde tõstmisel omab esmajärgulise tähtsuse.

Me ei saa täpselt mõõta, kuipalju just puhtus on aidanud inimese kehatublidust tõsta, kuid kahtlemata on puhtus suurel määral kaasa aidanud selles, et tänapäeval kultuurrahvaste keskmine eluiga on tõusnud 30—40 aastalt 60 eluaastani ja enamgi.

Vanemate põlvede esindajad ütlevad sageli, et nende ajal on inimesed olnud nii ja nii tublid, ühesõnaga, palju tublidam kui tervemadki kui praeguse põlve inimesed. Küsige vaid neilt vanade „kangete“ aegade inimestelt näit., kui palju lastest, ütleme kümne lapsega perekonnas, jõudis täisikka, kui palju suri juba imikueas, küsige, kui palju suri rüugetesse, seedehaigustesse, kopsuhaigustesse üsna noores eas.

Kui vaatleme andmeid üksikute rahvaste suremuse kohta, siis võime tänapäevalgi näha, et mida kasimatamad on teatud rahva liikmed, seda suurem on sääl ka suremus. Suremus on kõrge (30—40 ja enamgi iga tuhande elaniku kohta aastas) näit. laplastel,

eskimodel, hiinlastel, hindudel, osal araablast; kaunis kõrge on suremus ka Rumeenias, Bulgaarias, Venemaal jne., neis maades ja neil rahvastel on mustust ka palju.

Kus puhtus, nii ihupuhtus kui ka puhtus kogu elamises, on kõrge järjel, sääl on ka suremus madal, nagu näit. Põhja-Ameerika Ühendriiges, Skandinaavia maades, Sveitsis, Hollandis jne.

Mis ülesanne on ihupuhtusel ja kuidas ihupuhtus saab mõjustada inimese tervist ja häaloelu?

Ihupuhtuse eest hoolitsemisega taotellakse suurima ja raskeima elundi korralikku talitlust. 170 sm pikkusega ja 70 kg raskusega inimese nahk kaalub umbes 6 kg. Nahal kui iseseisval elundil on eluliselt väga tähtsad ülesanded täita: 1) keha kaitse igasuguste vigastuste vastu, 2) tegevus hingamis- ja imamiseldina, 3) eritusainete eritamine, 4) kehasoojuse reguleerimine, ja 5) on nahk tähtis tundeelund (kompamismeel).

Et nahk saaks oma ülesandeid täita, peab ta olema puhas ja igati korras. Kui näit. nahast teatud osa on vigastatud (näit. põletushaavade puhul $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ naha üldpinnast), siis tekivad väga rasked terviserikked ja surmgi. Kui takistada naha tegevust, näit. kattes nahka mingi õhu- ja veekindla aine kihiga, ka sellel on rasked järelused.

Et mustus enamasti silmanähtavaid terviserikkeid esile ei kutsu, oleneb sellest, et suurimgi tavalise mustuse hulk ei suuda nahatalitust täielikult takistada. Kuid igapäevast elust võime väga hästi tähele panna, kuidas häälolutunne tõuseb pärast korralikku ihupesemist. Näit. laupäevase saunaskäimise järele on nagu peoga pühitud nädalane väsimus. Isegi osaline pesemine käte ja näopesemise näol tekitab tunduvalt värskendust.

Mis teeb ihu mustaks?

Mustus on kaheksugune: 1) väline mustus (tolm, muld, sõnnik, määrded jne.), ja 2) kehast enesest sõltuv (higi, naharasv, sarvestunud ja nahapinnalt eraldunud naharakud, juhuslikud kusepiisad ja roojakübed).

Väline mustus oleneb suurel määral töö iseloomust ja ka ümbrusest, milles inimene viib. See satub peamiselt katmatutele kehaosadele ja tungib vähemal määral läbi rõivaste ja jalanõude. Väline mustus on enamasti silmatorkavam ja seepärast eemaldatakse seda ka hõlpsamini pesemise teel.

Kehast sõltuv mustus pole nii silmapaistev ja seepärast jäetakse see kahe silma vahele. See „mustus“ on igal inimesel enam-vähem ühtlane ja seda tekib enam-vähem ühtlasel määral. Seepärast peab ka ihu pesemine toimuma ühtlase sagedusega nii rikkal kui vaesel, maainimesel ja linnainimesel (kehaliselt töötaval tel siiski sagedamini kui kergemat tööd tegevatel).

Inimese kehapinnal on umbes 3 000 000 higinääret, mis nõristavad keskmiselt $\frac{1}{2}$ —

$\frac{3}{4}$ liitrit, raske töö puhul kuni 6 ja enamgi liitrit higi päevas. Higi leidub 98—99% vett ja 1—2% higisoolasid (keedusool, kusiinik, kusihape, mitmed lõhnained jne.). Higi sisalduv vesi aurab küll ära, kuid higisoolad jäävad nahapinnale (osalt imuvad pesusse ja rõivastesse), kus nad lagunevad ja higi lehka tekitavad. Pääle selle leidub nahas ligi 400 000 rasvnääret, mis nõristavad umbes 1—2 grammi naharasva päevas — ka rasv jääb enamasti nahapinnale, osalt imbub pesusse ja rõivastesse. Naharasv koos higi, higisoolade ja nahapinnalt eraldunud sarvestunud naharakkudega moodustab kasimatul inimesel nii paksu korra nahapinnale, et see pesemisel otse „rullidena“ maha tuleb.

Nii kaugele ei tohi ihu puhastamatus siiski kultuurinimesel minna!

Lõpuks vaatleme, kuivõrd ihupuhtusega välditakse nakkushaigusi ja eriti nahahaigusi.

On terve rida haigusi, mida nimetatakse „mustuse haiguseks“; neist võiks nimetada täitumist (ka satikaid „täis olemine“ kuulub siia), sügelisi, koeranaelu, paiseid, osaliselt ka roos; raskematest haigustest tähnelist ja taastuvat soetõbe, tüüfust, düsenteeriat jne.

Täisid ja satikaid leiame harukordadel ka puhtastel inimestel, samuti sügelisi. Need loomad ei saa rahulikult elada ega paljuneda, kui neid sagedase pesemisega tülitatakse. Koeranaelte ja paisete tekkimisel tungivad naha pinnal leiduvad pisilased naha sisse juhuslike nahavigastuste kaudu (eriti neil kohtadel, kus rõivad rohkem hõõruvad). Pesemisel pestakse pisilased nahapinnalt ära, seepärast leidub puhtal inimesel ka vähem pisilasi nahapinnal.

Puhta inimese haavad ei lähe nii hõlpsasti mädanema kui mustal. Puhas inimene ei kannata ka higijalgade, higistavate kaenlaaluste ega haudumiste all. Siin võiks tuua veel hulk näiteid puhtuse kasuks.

Nüüd küsime, kui sageli peab iga inimene oma ihu pesema, et ta end enam-vähem puhtaks võiks pidada? Et ta nahk saaks korralikult töötada?

Minimaalne puhtusenõue on, et igaüks peab vähemalt kord nädalas keha üleni pesema (saunas, vannis või muul viisil), soovivat, kui seda teha rohkem kui kord nädalas. Käsi, nägu ja jalgu peaks pesema kord päevas, käsi isegi 2—3 korda, sest käed määrduvad hõlpsamini kui muud kehaosad. Pääle selle peaks sagedamini kui kord nädalas pesema neid kehaosaid, kus eriti rohkesti leidub higi- ja rasvnäärmeid (kaenlaalused, suguelundid ja nende ümbrus, päraku ümbrus).

Nende minimaalnõuete ni ihupuhtuse alal peab igaüks välja jõudma, siis võib ta end puhtaks pidada, siis võime kogu meie rahvast puhtaks rahvaks pidada. Kõik see pole raske ja võimatu. See ei nõua kuigi suurt ajakulu ega muud kulu. Puhtus pole luksus, vaid elementaarne eluvajadus nagu söömine, joomine, rõivas, pävävari.

PERENAISELE

Käsitöök.

Suured lumiräitsakad on selle padja kirjaks. Pruunides ja rohelistes toonides on tikitud rohekashallile toimsele põhjale lihtsajooneline ja dekoratiivne kiri. Kui mustri suurendamine pildi järgi peaks tegema raskest, siis võib padja nurkadesse asetada ka meie kindakirjatähti, milliseid ruudupaberil vajaliku suuruseni on kerge suurendada. Pildil näidatud kiri on tikitud varskett- ja madalpistel. Kindakirjatähed tuleb tikkida ristpistel kas läbi kanevaa või riide, lõngu lugesed.

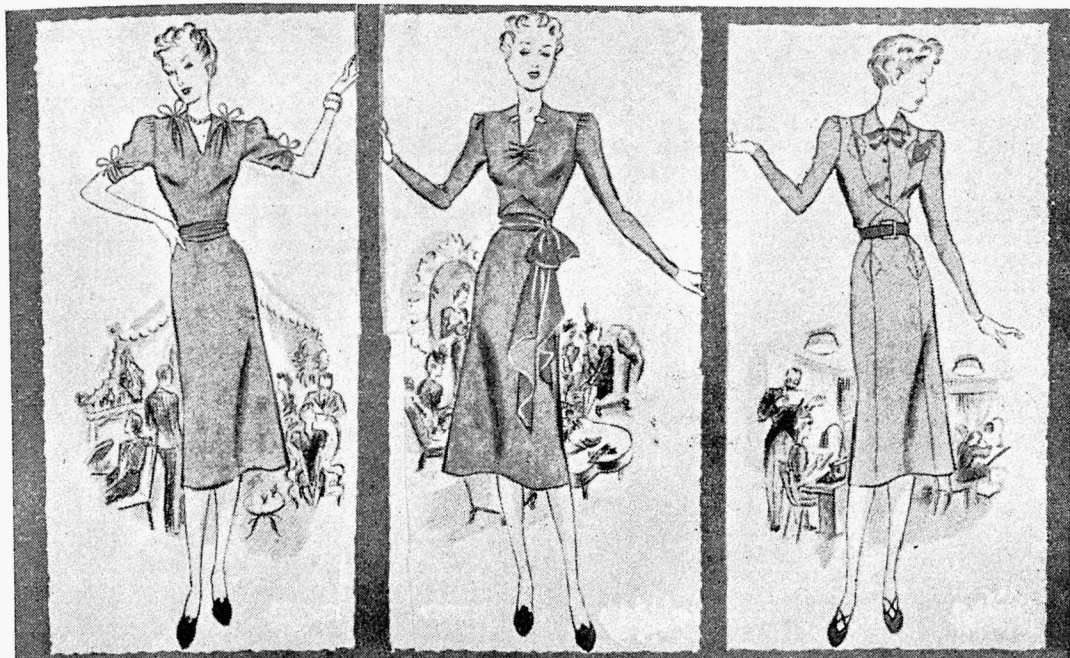
Kolm kleiti.

1. Sinisest žoržetist pidukleit. Kroogitud õlad ja varrukasuud on kaunistatud väikeste paelseostega. Kleidi vöö on samast materjalist ja on suletud seljal ilupandlaga.

2. Kergest villasest riidest või siidist pidukleit. Kleidi kaelaväljalõige on kaunistatud väikeste ilupandlatega. Suur seotav vöö on erinevat värvi sametist. Pikad kitsad varrukad on õla kohal vähe kroogitud.

3. Kergemast villasest riidest kleit omapäraste läbilõigetega ja sisseõmmeldud taskutega. Õla kohal on varrukatel sisseõmmeldud voldid. Kleidi vöö on nahast.

1

2

3

KIRJAVAHETUS

Kaasnoortega kirjavahetust soovivad:

Virumaalt:

Jürisson, Hugo, Jõhvi, pk. 32.
 Soolep, Maimu, Reo k., Viru-Maidla
 Roosaar, Agnes, Rahkla, Laekvere.
 Parve, Karl, Peeri, Kohtla-Järve.
 Kaldaru, Aleksander, Peeri,
 Kohtla-Järve.
 „Ants“, Peeri, Kohtla-Järve.
 „Kusta“, Peeri, Kohtla-Järve.
 „Milvi“, Peeri, Kohtla-Järve.
 „Õilme“, Peeri, Kohtla-Järve.
 „Hermann“, Peeri, Kohtla-Järve.
 „Aino“, Peeri, Kohtla-Järve.
 „Hiemäe Vello“, Peeri, Kohtla-
 Järve.
 „Pikapõlle Maret“, Peeri, Kohtla-
 Järve.
 „Rutsike“, Peeri, Kohtla-Järve.

Harjumaalt:

Heinsalu, Ilmar, Uuri, Kolga
 Saulep, Lembit, Vastja kt., Kehtna.

Järvamaalt:

„Aare“, Nurmsi pk., Anna.
 „Juss“, Pikaküla pk., Anna.
 „Virve“, Anna, pk. 29.
 „Vilma“, Pikaküla pk., Anna.
 „Valve“, Pikaküla pk., Anna.

Läänemaalt:

Hiemäe, Johannes, Martna ag.
 pk 3.
 Kotkas, Arnold, Martna ag.
 Villard, Heino, Martna ag.
 Plank, Alma, Martna ag.
 „Margapuu, Villem“, Martna ag.,
 pk. 3.

„Kaarel XII“, Martna ag., pk 3.
 Olt, Helmi, Martna valiamaja.
 Neemela, Magda, Ehmja as., Martna ag.
 Pruulsen, Ida, Martna ag., pk. 19.
 Mutsu, Hermann, Martna ag., pk. 17.
 Kasemaa, Kaarel, Martna ag., pk. 17.
 Kikajon, Adeele, Martna ag., pk. 21.
 „Koidula, Eha“, Luiste ag., pk. 25.
 „Kuusik, Kusti“, Luiste ag., pk. 25.
 „Kaasik, Kaarel, Luiste ag., pk. 1.
 „Viirlaid, Väino“, Keskvere pk., Martna.
 „Merilaid, Mait, Keskvere pk., Martna.

Saaremaalt:

Mahl, Endla, Saare-Võhma ag.
 Vaapil, Leida, Saare-Võhma ag.
 Mahl, Salme, Saare-Võhma ag.
 Koppel, Amanda, Saare-Võhma ag.
 Liivas, Leida, Saare-Võhma ag.
 Vaapil, Eliise, Saare-Võhma ag.
 Soorsk, Lisette, Saare-Võhma ag.
 Ader, Sulev, Saare-Võhma ag.
 Teder, Bernhard, Saare-Võhma ag.
 Voksepp, Hans, Saare-Võhma ag.
 Peet, Paul, Saare-Võhma ag.
 „Helmi“, Uuemõisa pk. 4, Orissaar.
 „Ella“, Uuemõisa pk. 1, Orissaar.
 „Helgi“, Uuemõisa pk. 3, Orissaar.
 Koppel, Linda, Uuemõisa pk., Orissaar.
 Kald, Aino, Uuemõisa, pk. 6.
 „Tiiu“, Uuemõisa, pk. 3.
 „Maie“, Reina pk., Orissaar.
 „Kusti Piiberleht“, Põige, pk. 10.
 „Joosep Toots“, Uuemõisa, pk. 7.
 „Ossi Furu“, Uuemõisa, pk. 6.
 „Meeri Lahe“, Uuemõisa, pk. 7.
 „Tiina“, Uuemõisa, pk. 10.
 „Elmut Saarela“, Uuemõisa, pk. 7.
 „Jüri“, Uuemõisa, pk. 6.
 „Lembit“, Uuemõisa, pk. 13.
 „Vanapoiss“, Uuemõisa, pk. 13.
 „Toomas“, Uuemõisa, pk. 13.
 „Tommi“, Reina pk., Orissaar.
 „Rein Räpsi“, Uuemõisa, pk. 7.
 „Pipra Peeter“, Uuemõisa, pk. 5.

Anatoli Kivi, Uuemõisa pk. 4.
 „Samunejah“, Reina pk., Orissaar.
 „Elmar Kolle“, Uuemõisa, pk. 13.
 „Juss Sinitalu“, Uuemõisa, pk. 13.
 „Võllamäe Päärü“, Uuemõisa, pk. 7.
 „Olavi“, Uuemõisa, pk. 5.
 Marta Loo, Uuemõisa, pk. 13.
 Helmi Loo, Uuemõisa, pk. 13.

Pärnumaalt:

„Uku“, Uuemõisa pk. 6.
 „Maret“, Uuemõisa, pk. 3.
 „Helvi“, Uuemõisa, pk. 15.
 „Laa Suurkolla“, Tahkuranna, valiamaja pk. 11.

Viljandimaalt:

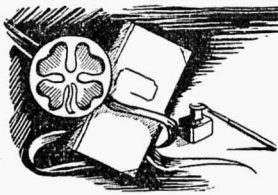
Jaansalu, Artemi, Põllunduskeskkool, Olustvere.

Tartumaalt:

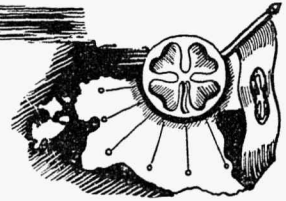
„Sõstrasilm“, Sepa t., Koogi as., Saadjärve.
 „Vallatu Sõstrasilm“, Mäe t., Voldi Ühisk., Tabivere.
 „Maanoor Aino“, Saadjärve ag., pk. 22.
 „Hüüdev Hüään“, S.-Konguta pk., Elva.
 „Haavatud Albatros“, S.-Konguta pk., Elva.
 „Hirvitav Ilves“, S.-Konguta pk., Elva.
 „Naerev Jaaguar“, S.-Konguta pk., Elva.
 Kont, Erich, Põldmaa kt., Kavastu.
 „Pisike Pilleke“, Vana-Kuuste ag.
 „Linnu“, Vana-Kuuste ag.
 „Sulev“, Altküla pk., Laiuse.
 „Olev“, Altküla pk., Laiuse.
Petsrimaalt:
 „Helga“, Stukolovo kt., Laura.
Võrumaalt:
 „Ahto“, Säna ag., pk. 30.
 „Enn“, Säna ag., pk. 30.
 „Elmo“, Säna ag., pk. 30.
 Aedla, Pilvi, Säna ag., pk. 3.

Kirjavahetuse osas avaldatakse eeskätt „Tõusev Nooruse“ tellijate maanoorte aadressid, kes seda soovivad. Kui jätkub ruumi, siis avaldatakse ka teiste maanoorte aadresse. Ajakirja talitusele tulevad saata järgmised andmed: 1) eesnimi, 2) perekonnanimi, 3) maakond, 4) „Tõusev Nooruse“ tellija number. Need andmed tulevad saata ka neil maanoortel, kes soovivad esineda varjunime all.

Toimetus.

ORGANISEERITUD NOORED

Üleskutse ööbimiskohtade võrgu loomiseks.

Ööbimisvõimaluste soetamisel maanoortele-matkajatele tahab abiks olla Ülemaaline Maanoorte Ühendus ööbimiskohtade võrgu loomise teel, kus matkavail maanoortel oleks võimalus saada öömaja maanoorteringi liikmekaardi ettenäitamisel kaasnoorte juures.

Oleks häa, kui igast maanoorteringist leiduks vähemalt üks liige, kes saaks suvel öömajale võtta kaasnoore-matkaja. Suvel võib ööbida ka väga hästi lakas ja sinna magamisaseme korraldamine ei tekitaks kuigi suurt tüli ega ülesaamatuid raskusi.

Vastav nimekiri oleks aga väga vajalik eriti neile, kellel kavatsus minna mõnepäevasele matkale.

Ülemaaline Maanoorte Ühendus loodab, et see algatus leiab sooja kõlapinda noorte ridades ning aitab noori lähendada üksteisele ja luua võimalusi kodumaa tundmaõppimiseks. Vajalike andmete vastava nimekirja koostamisel palub Ülemaaline Maanoorte Ühendus kõiki asjast-

huvitatud maanoori vastata alljärgnevale küsimustele:

Ööbimist võimaldaja nimi?

Aadress?

Missuguse maanoorteringi liige?

Talu nimetus?

Vald?

Küla?

Talu asub... maantee ääres, teest... km, ... (põhja, lõuna, õhtu, hommiku pool)?

Lähem raudteejaam?

Omnibuse peatus?

Mitmele isikule korraga saab öömaja anda?

Vastused eespool toodud küsimustele tuleks saata Ülemaalse Maanoorte Ühenduse Sekretariaadile Pikk 42, Tallinn, hiljemalt 15. aprilliks s. a.

Ööbimiskohtade nimekiri avaldatakse „Tõusev Nooruse“ maikuu numbris.

Ülemaaline
Maanoorte Ühendus.

Järva maanoorte töö areneb hästi.

„Kuidas lükkad, nõnda läheb,“ ütleb vana-sõna. Järva maanoored on tublid ja neil läheb hästi. Sügisel, kui peeti maakondlik põllumajanduse näitus Paides, kust maanoored noppisid nii mitugi hääd auhinda ja lõikuspüha karnevalgi maanoorte korraldatuna õnnestus ülihästi, siis töid ajalehed paar kuud järjest teateid maanoorte lõikuspidudest ja tööde näitustest. Järva Maanoorte Ühendusest ja selle staabist oli aga üpris vähe kuulda. Tegelikult seda siis alles moodustati, kuna senine esimees maakonsulendi-ameti nõunikutiitli vastu vahetas — agr. R. Leetoja muidugi. Ühenduse sekretärist saadi juba varem „lahti“, kuna see Virumaale instruktoriks määrati.

Uueks „ülemjuhatajaks“ — Järvamaa maanoorte vanemaks määrati maakonsulent agr. Herman Lipp. Küllap arvestati sellega, et mees varemgi noorte alal palju „pahandusi“ teinud — oma endises töökohas Jõhvis maanoortele säärase tööhoo sisse löönud, et kes ette jääb, see alla aetakse. — Suured noortesõbrad on teisedki, konventide noortevanemad. Paides on noortevanemaks „seitungimees“ Joh. Kaup, tuntud „Tõusev Nooruse“ lugejaile mitme jutustuse ja paljude artiklite kaudu. Koeru noortevanem Hugo Kallandi peab „eraelus“ konsulendi-ametit. Kannab täie õigusega maanoorte kõrgemat „ordenit“ — maanoorte teenetemärki. Ambla noortevane-

Maanoorte juhtide kursusest osavõtjad Valgas 2—5 märtsini s. a.

maks on põllumees ja seltskonnategelane Jaan Kents, Järva-Jaanis Ed. Runnel, kes on ka põllumees, ning peremeheametit peab Türiki konvendi noorte vanem Joh. Tavast.

Kui siis säärane teovõimas „staap“ oli moodustatud ja „adjutantid kohale“ toodi instruktorina Ev. Roosaare Virumaalt kodumaa-konda, saabuski 2. dets. 1938. a. moment, millal Järvamaa maan.-vanema kutsel astus kokku maakonnakogu. Säält ei puudunud küll keegi, ja et neidudelgi nende erialal oleks kohal oma „kaitsevaim“, selleks „küüditati“ koosolekule koguni Järvamaa kodumajanduskonsulent prl. Milli Mägi.

Tegevuskava maanoortele koostas maakonnakogu suure ja laia. Sellest meie muudugi siin ei räägi, kuna kavatsusi teha pole kunst. Osa kavatsusist on aga maanoorte poolt juba täidetud, ja et need just halvasti pole õnnestunud, siis pajatagem tehtust.

Enne jõulu kuulutati välja maanoortele Järvamaal kaks võistlust — kirjatarkadele kirjanõu kirjutamise võistlus, ja kirjasõnauuri jaoks „Tõusev Nooruse“ tellimise ja levitamise võistlus. 1. veebruariks, võistluse tähtpäevaks, saabus auhindamiskomisjonile 103 (!) kirjatööd, nende hulgas koguni luuletusi. Ausalt ütelda — auhindamiskomisjon lootis vaid poole sellest (teised hoopiski vähem). Oli sellel auhindamiskomisjonil siis küll tööd ja tegemist, kuna igas töös leidis midagi huvitavat ja hindamisväärsust. Lõpuks tunnustati 31 tööd teistest siiski paremaiks.

Nimesisaldavate ümbrike avamisel sel-

gus, et I auhinnale on pääsenud Maila Kask, Ambla Erakodunduskeskkooli ringist, tööga „Oma kodu“. I auhinnale tuli veel 3 tööd — „Minu lemmikloom“, autor Karin Juhans Tännasilma Maan.-ring, „Ema“ — Helmi Põllu Laupa Maan.-ringist, ning „Karjapoiss on kuningas“ — Ilse Summataa aavet Mäo Maan.-ring. II auhinna vääriliseks tunnustati järgmised kirjanõud: „Karjapoiss on kuningas“ autor Elmar Tarkvee Lahu Maan.-r., „Jauram“, autor Joh. Saidla Mustla Maan.-r., „Mälestusi“ autor Laine Allmäe Ambla Erakodunduskeskkooli ringist, ning „Talumees vankril“, autor Salme Older Mäo Maan.-r. III auhinna sai töö „Karjapoiss on kuningas“ — autor Linda Kaelep Puhmu Noorte Maatulundusklubist. Sama auhinnale tuli ka Kalju Raagi töö „Minu lemmikloom“. K. Raag kuulub Pärnusse Maan.-ringi. Ergutusauhinnad langesid järgmistele maanoortele: Uku Krullo, Ella Uustadt, Helmut Kivilo, Linda Talussaar, Hugo Piirsalu, Ellen Kivisoo, Aime Põllu, Miralda Eensoo, Linda Kaelep, Albert Ojasild, Elli Leppmann, Helmi Tammik, Valve Rodentau, Anni Kalde, Vilhelmine Neeme, Valve Tavast, Leida Taal, Johannes Uustalu, Helmut Elstrik, M. Berends, Aurelie Metslaid.

Kõige enam auhindu on langenud Ambla Erakodunduskeskkooli ringile ja Mäo Maan.-ringile, mõlemile võrdelt. Järgnevad Laupa, Tännasilma, Mustla ja teised maanoorterin-

gid. Huvitav on veel märkida, et auhinda-dest 22 langesid tütarlastele, kuna poisid ainult 9 auhinda noppisid. Ju vist need poisid kirjutamist pärismeheetöökis ei pea!

„Tõusev Nooruse” tellimise ja levitamise võistlusel seati loosungiks „Tõusev Noorus” iga maanoore lauale!” Võistlus õnnestus kõigiti ja kolmandik ringe täitis ja koguni ületas üllesseatud normid. — Võistlusel tuli esikohale Mäo Maanoortering, saavutades 118 punkti! (100 punkti sai ring, kes tellis ajakirja vastavalt loosungile — iga maanoore lauale; üle saja saavutatud punktid ületavad selle normi väljastpoolt ringi võetud tellimis-tega). Teisele kohale tuli KoeruMaan.-r. 110 p. Järgnevad Kalitsa Maan.-r 103 p., Kõigi Maan.-ring 104 p., Tännasilma Maan.-ring 102 p., Pärnurme Maan.-ring 100 p., Laupa Maan.-ring 100 p., Liigvalla Maan.-ring 100 p., Norra Maan.-ring 100 p., Müüsleri Maan.-ring 100 p., teised ringid veidi vähem. — Kuigi võistlus on läbi, jätkatakse üllesseatud loosungi täitmist. — Need ringid, kus tellijate arv moodustab poole ringi liikmete arvust, täidavad oma kohustuse maanoorte ajakirja vastu peatselt. Järvakad peavad viletsaks seda ringi, kus „Tõusev Noorus” ei leidu iga maanoore kodus.

Iga töö väärrib hindamist. — Ülalkirjeldatud kahe võistluse auhindadeks jagati võitjatele puhtimisaparaate, laualippe, kirjandust, fotoaparaat jne. — kokku enam kui 300 (!) krooni väärtuses. Lisaks Paide Konvendi Maanoorte Ühendus kui konventidest esikohale tulnu sai Põllutöökojalt Järva maanoorte kingitud haudumismasina rändauhinnana. Auhinda tuleb kokku kaitsta kolm korda. Seega läheneb auhindade koguväärtus 400 kroonile!

Kolmes konvendis on toimunud konvendi-

piirkonnalised kokkutulekud — Amblas ühise jõulupuu all, kus maanoored kandsid ette rahvatantse, laule ja muid etteasteid, ning Paides ja Koerus maanoorte talipäevana. Paides võitis tol puhul oma kuulsusele lisa maanoorte lemmikpillimees Kandle-Juss. Koeru noortele valmistas aga rõõmsa üllatuse ei keegi muu kui üleriiklik maanoorte vanem ja Põllutöökoja juht agr. August Jürima, kes võeti vastu rahvarõivais maanoorte spaleeri, laulu ja lilledega. Hr. Jürima pidas noortele süütava pidukõne. Ühtlasi jagas üleriiklik maanoorte vanem Järva maan. vanema agr. H. Lipp'u kaasabil Koeru noortele langenud auhinnad. Populaarne maanoorte ning Põllutöökoja juht saadeti ära hiljem jällegi noorte laulu saatel. — Koeru noored ei jätta muidugi uhkuset mainimata, et nende üleriiklik vanem on Koeru maanoorte isade-emade — Koeru rahva saadikuks meie rahvaesinduses.

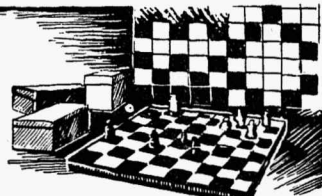
Ei pruugi muidugi enam nimetada, et Järvamaalgi praegu n. ü. asutamisajajärk on. Tuleb järjest juure uusi ringe. Asutatud on ka konventide ühendused, vaid Türil see veel puudub. See „viga” parandatakse aga lähemal ajal. — Peetud on ka mitmesuguseid nõupidamisi. — Ringides refereeritakse, õpitakse mitmesuguseid tarkusi, valmistatakse hoogtöödeks. Eesti Mängudest kavatsatakse osa võtta rohkearvuliselt, kuna juba $\frac{2}{3}$ ringidest on end selleks registreerinud (kui need read aga noorte ette jõuavad, siis Järva maanoorteringid on kõik Eesti Mängudele registreeritud!).

Läheks pikale kõiki tehtud loetleda. Kuna noorsoojuhtide kursuste sarjas ootavad 8—10-päevased kursused paaris konvendis alles ees, siis ei maksa vist poolikust asjast veel kirjutada. Jäägu teiseks korraks.

— EVRO. —

AJAVIIDE

Pooleldi võidetud kihlvedu.

Lööge terava otsaga taskunuga või puss püsti põrandasse ja ütelve juuresolijatele, et niipea kui te noa põrandast välja tõmbate, hakkab säält verd välja nirisema. Keegi ei usu teie juttu. Tehke ettepanek kihlveoks. Teie leiate peagi isiku, kes teiega käed kokku lööb. Pärast seda oodatakse, et teie noa

välja tõmbate ja näitate, kuidas põrandast verd hakkab välja tulema. Teie aga naeratage üleolevalt ja ütelve, et teie olete väitnud, et verd hakkab ainult siis põrandast välja voolama, kui just teie ise noa välja tõmbate. Edasi seletage, et teie aga ei mõtlegi nuga välja tõmmata, vaid see võib jääda teie pärast põrandasse!

Neljast ruudust kolm.

Moodustage 12 tulitikust kõrvalkujuetatud neli ruutu. Kuidas on võimalik sama arvu tikkudega moodustada 3 niisama suurt ruutu?

Sõõris meelevõetud arv.

Kirjutage numbrite loomulikus järjekorras, ühest alates, teatud hulk arvusid (näiteks 12) sõõri, nii nagu see kujutatud juuresoleval skeemil.

Laske kedagi üks sõõris olev arv meelevõtta (oletame 4).

Teie ise näidake ühele arvule sõõris (näiteks 7), lisage sellele mõttes juure sõõris leiduv kõige suurem arv (12) ja paluge teist summaks saadud arvuni (19) omaette lugeda, nii, et ta algab Teie poolt näidatud numbrist (7) ja liigub tagurpidi suunas pliiatsiga ühelt numbrilt teisele 6, 5, 4 jne.

Sääljuures peab lugemine näidatud kohas algama meelevõetud arvust (4).

Kui teine on jõudnud arvuni 19 lugeda, jätku ta lugemine seisma, Tema imetuseks lõpeb lugemine just meelevõetud arvul (4).

Soovi korral võite lasta teist lugeda ka rohkem või vähem kui 19 ja ütlete siis, vastavat vahet liites või lahutades, teisele tema poolt meelevõetud arvu.

	12	
	11	1
10		2
9		3
8		4
7		5
	6	

12 arvu asemele võib sõõri kirjutada arvusid kas rohkem või vähem. Ka siis on eespool toodud reeglid maksavad.

Õpime maletama.

Eesti maletajad on viimasel ajal korduvalt saanud suuri võite male-areenil ja seepärast on neist tihti olnud juttu nii kodumaa kui ka välismaa ajalehtede veergudel. Kõige enam on aga olnud juttu meie malesangar Paul Kerese-st, kes lühikese ajaga tegi päädpööritava malekarjääri, tõustes male maailmameistri kandidaadiks ja kelle nime tuntakse arvavasti kogu maailmas.

Paari lühikese aastaga on huvi male vastu Eestis tõusnud väga suureks. Eesti seni napiarvuline malevägi on täienenud kümnete tuhandete uute maletajatega. Malet on asunud õppima nii noored kui vanad, nii mehed kui naised. Male on Eestis muutumas massiharrastuseks. Seepärast poleks erilist põhjust imestada, kui Eesti peagi asub maailma juhtivate malemaade hulka. Noored, kes te veel ei maleta, asuge julgesti malet õppima! Kuigi te vahest ei saavuta sellist suurt kuulsust nagu Keres (aga võib-olla siiski!), teie ei ekski lause vastu: „Terves kehas terve vaim“. Terve keha eest te juba hoolitsete, terve vaimu eest aitate hoolitseda sellega, et asute harrastama malet. Male ei nõua teilt nimetamisväärsed kulused — pole vaja muretseda kalleid tennisreketeid, kergesti murduvaid odasid, ruumivõtvaid maadlusmatte jne. Kui teil ei juhtu olema liigseid kroone, võite muretseda maletamiseks vajalikud esemed täiesti ilma rahata. Malelaua

võib teha valgest paberilehest, tehes pooled väljad pliiatsi varal või tindiga mustaks. Malendid võib teha paberist, joonistades paberitükikestele päälle malendite kujutised säärasena, nagu te olete näinud neid ajalehtede malenurkade male diagrammidel. Sääraste „omakootud“ malevahendite valmistamine ei võta palju aega, küllaldase osavuse juures 5—10 minutit.

Nende ridade kirjutaja sai hakkama koolipõlves veel lihtsamalt. Malendite aset täitsid tindipotid, suled, korgid, nõõbid jne. Tuli vaid meeles pidada, et näiteks püksinööp tähendab valget lippu, must tindipott musta kuningat jne.

Nii et malevahendite küsimusest saate üle kerge vaevaga, ka siis, kui teil pole liigset raha. Kuidas aga maletamist selgeks õppida — see on juba raskem küsimus ja valmistab päämurdmist.

Eesti keeles on küll ilmunud maleõpperaamatud A. Grenzsteini, A. Burmeistri, J. Sitska ja alles 3 a. tagasi A. Veldemanni sulest, kuid neid trükiti niivõrd vähesel arvul, et nad on müügil juba ammugi kadunud. Valmimisel on küll kuulsusrikka malesuurmeistri ja Eesti meistri Paul Kerese maleõpperaamat, kuid selle ilmumiseni läheb veel hää tükk aega. Vahetähtaegaga katsume täita lünka maleõpetuse avaldamisega „Tõusev Nooruse“ veergudel maletegelase ja maleajakirjaniku A. Veldemanni kirjutatuna.

Esimesed sammud male alal.

Iga algus on veidi raske, sest asi on uus ja harjumatu. Sellest saame aga peagi üle, sest kuigi male näib esimesel pilgul väga keerulise ja kavala mänguna, saame sellest peagi jagu, kui hakkame üsna algusest päälle. Ega male polegi nii väga keeruline. Et hästi maletada, selleks on vaja vaid osata õigel ajal teha õige käik. Enne aga kui asuda tundmaõppimisele, milline on see õige aeg, õige malend ja õige käik, peame tutvuma üksikute malenditega ja nende käimisviisiga.

Mängu ehk partii alguses asetatakse malelauale 32 malendit. Pooled malenditest, s. o. 16 malendit on valget värvi (või ka kollased, et vältida kiiret määrdumist) ja teised 16 musta värvi.

Kumbagiti värvi malendeid käsitseb ja kasutab eri inimene. Seega on malepartii mängimiseks vaja vähemalt kahte inimest. Kuid võib mängida ka suurema arvu inimestega, kusjuures ühed asuvad nõuandjateks valgete ja teised mustade malendite käsitseja ehk juhi juure.

32 malendit ei erine üksteisest mitte üksnes värvi, vaid ka suuruse ja välise kuju poolest. Pooled malendid (s. o. jällegi 16) on teistest tublisti madalamad ja neid kutsutakse etturiteks. Teisi, eelmistest tublisti kõrgemaid malendeid kutsutakse taguriteks. Nimetused ettur ja tagur on tulnud sellest, et mängu algul asuvad malelaulal etturid eespool ja tagurid tagapool. Edaspidi kasutame etturi märkimiseks järgmisi trükipilte:

valge ettur: ♁

must ettur: ♚

Tagurite jaoks kasutame järgmisi trükipilte:

valge kuningas: ♔

must kuningas: ♚

valge lipp: ♖

must lipp: ♜

valge vanker: ♗

must vanker: ♝

valge oda: ♘

must oda: ♞

valge ratsu: ♞

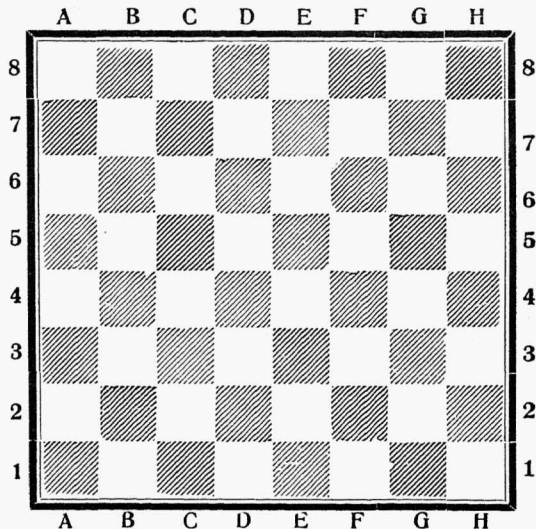
must ratsu: ♟

Malelaud koosneb $8 \times 8 = 64$ -jast vaheldumisi mustast ja valgest väljast.

Trükituna näeb malelaud välja nii nagu kujutatud juuresoleval joonisel.

64 malelaua välja asuvad kaheksas püstreas ja kaheksas põikreas.

Malelaua äärtel olevad tähed a, b, c, d jne. ja numbrid 1, 2, 3, 4 jne. on selleks, et kergendada ridade ülesleidmist. Me ei pruugi ütelda nii pikalt: vasakult viies püstrida. Selle asemel

ütlemele hoopis lühemalt e-rida. „Alt seitsmes põikrida“ asemel ütlemele lihtsalt 7 rida. Nii on igale reale antud nimi, püstreale tähe, ja põikreale numbrilise kujul. Teades ridade nimetusi on kerge ära märkida ka malelaua väljast. Selleks on vaja näidata, millises püst- ja millises põikreas asub kõnesolev väli. Selle asemel, et ütelda: „vasakult kuueendas püstreas (f-rida) ja alt kolmandas põikreas (3-rida) asuv „väli“, ütlemele hoopis lühemalt: „väli f3“.

Nii võib igale malelaua väljale anda nimi, mis koosneb tähest ja numbrist. Täht ütleb, millises püstreas, ja number, millises põikreas asub väli. Näiteks väli e6 asub vasakult kolmandas püstreas ja alt kuueendas põikreas.

Kus asuvad väljad: e5, h8, b4, g7?

Harjutamiseks märkige lugeja kõik 64 malelaua välja niiviisi (a1, b1, c1, d1, f1 jne). Need väljade nimetused tuleb hästi kätte õppida, sest ilma selleta pole võimalik jälgida lehes ilmunud malepartiid ega ka üles kirjutada omaenda poolt märgitud partiid. Igal maletajal tuleb mängida vaheldumisi kord mustade, kord valgete malenditega. Sellele vastavalt seisab ka malelaud ees kord nii, nagu toodud eespool oleval trükipildil, teine kord aga tagurpidi. Me ei saa keerata ümber trükipilti, küll aga võib teha seda malelauaga. Tehkegi nii, s. o. keerake malelaud ümber ja katsuge siis märkida ära väljad tähtede ja numbridega. Te liiate, et tagurpidi malelaua juures on see hoopis raskem. Kuid harjutage, sest seda läheb tarvis.

Trükipildist näete, et malelaua all paremal nurgas olev väli on valgevärviline. Malelaud tuleb alati nii üles seada. Kui paremal all nurgas on must väli, siis malelaud on võetud ette valeasendis.

TOIMETUS ja TALITUS: Tallinn, Pikk tänn. 42. Telefon 484-84. — Posti jooksev arve nr. 275.

Ilmub üks kord kuus. TELLMISE HIND: aastas kr. 1.50; 1/4 aastas kr. —.80. Üksiknumber 20 senti.

Vastutav ja päätoimetaja I. Tõrmakülla, tegevtoimetaja agr. E. Nugis.

Eesti Kiviõli a.-ü.

Tehased: Kiviõlis

Müügibüroo: Tallinn, Pärnu mnt. 10

1 kroon kuus

suudate kindlasti panka sisse maksta oma arvele. Selle väikese sissemaksuga kogute täisealiseks saamiseni

hulga kroone.

On aga Teil võimalik rohkem säästa, siis kasvab ka kapital vastavalt suuremaks. Sellega kindlustate enese tuleviku ja valmistate enesele rõõmu.

Seepärast juba täna

astuge lähemasse Ühispanka või Ü. K. Eesti Rahvapanka ja avage oma nimele hoiuarve ja makske sinna järjekindlalt iga kuu kindel summa. Hoiuarveid avavad kõik ühispannad, hoiu- ja laenukassad ja ka

Ü. K. EESTI RAHVAPANK

Tallinnas, Suur Karja 19.

A-S. ESIMENE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

END. RIIGI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

„Taimekaitse teostamise määruhes“ (R. Teat. 21/1938)
ettenähtud tingimustele vastav

VILJAPUU-

KARBOLINEUM R.P.T. 33

viljapuude kevadiseks pritsimiseks. Müügil 2-, 5-, 10- ja 20-liitrilistes plekknõudes ja 200-liitrilistes vaatides; igal karbolineumi nõul on tarvitamisõpetus kaasas.

HINNAD:

Vaadi viisi – 25 senti liiter franko sihtjaam. Vaadi arvestame eraldi (Kr. 5.– kuni kr. 8.–) ja võtame sama hinnaga franko Kohtla jaam tagasi.

Plekknõudes –

2 ltr	–	Kr. 1,10	franko	sihtjaam	(ühes	nõuga)
5 „	–	Kr. 2.–	„	„	„	„
10 „	–	Kr. 3.50	„	„	„	„
20 „	–	Kr. 6.75	„	„	„	„

Tellimistega ja järelepärimistega pöörduda aadressil:

A-S. ESIMENE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

Tallinn, Valli tän. 4-3. Telefonid: 450-85, 474-76 ja 450-62. Posti jooksev arve nr. 296.

Hästi idanevaid- kodu ja välismaal kasvatatud aedvilja-, lille- ja põllumajanduse

seemneid,
viljapuid,

marjapõõsaid, ilupuid, -põõsaid, roose j. n. e. suures valikus ja

lillemugulaid
soovitab

„ERIKA“ U-d Tõnisson & Ko.

Tartus, Suurturg nr. 2. telefon 771.

Kevadhooajaks

soovitan hästi ettekasvatatud

õunapuid,
pirnipuid,
ploomipuid,
kirsipuid,
marjapõõsaid

ja teisi puukoolisaadusi.

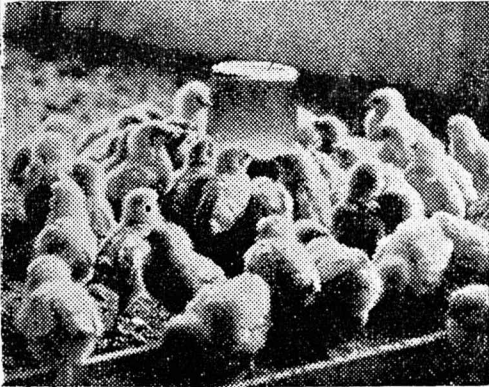
Hinnad mõõdukad.

HENN JERMAKOV

Kopli rand 3. Telefon $\frac{418-49}{92}$

Hind 20 senti.

Tibudele

oma jõusoot!

KESKLIIT
EESTI
MUNAEKSPORT

M Ü Ü B
tibusõõta I
hinnaga 15 s. kg
K O T I S 60 kg

*Suurim lille- ja
puuviljaäri*

LIILIA

H. Tui

Tallinnas, Kaupmehe 28, telef. 430-11
Harju 20, telef. 457-61

Igasugused lilled:

moodsaimad lillekorvid,
mõrsja- ja leinakimbud,
pärijad

Toalilled:

palmid, kaktused, arau-
kaariad, mürdid jne.

Aedroosid:

tüviroosid, leinaroosid,
põõsasroosid, talvekind-
lad aedroosid ja ilu-
põõsad

Puuvili ja puuviljakorvid

K E R A A M I K A

Hästi idanevad välis-
maa sordiehtsad aed-
vilja- ja lilleseemned,
mugulad, sibulad jne.

Kevadiseks istutamiseks
taimed ja püsililled